

Balaton Fejlesztési Tanács



**Balaton Kiemelt Térség
Fejlesztési Programja**

II. kötet

KONCEPCIÓ

**2020-ban felülvizsgált változat
2014-2030**

2020. május

PREAMBULUM

TERÜLETFEJLESZTÉSI TERVEZÉS A JÖVŐ BALATONJÁÉRT

A Balaton Kiemelt Térség hosszútávú természeti és társadalmi fenntarthatósága nemzeti érdek, ezáltal a térséget érintő fejlesztési beavatkozások csak a legnagyobb körültekintéssel, a jövő nemzedékek iránt viselt lelkiismereti felelősséggel tervezhetők és hajthatók végre. Tekintettel arra, hogy a Balaton ökológiai rendszere és az ahhoz kapcsolódó társadalmi működés egy érzékeny és sérülékeny térbeli egységet alkot, a XXI. század globális kihívásaira adandó regionális és lokális válaszok partnerségi alapokon történő megfogalmazása és végrehajtása nem csupán versenyképességi, hanem történelmi kérdés is.

A balatoni területfejlesztés alapvető feladata feltárni és rendszerezni a balatoni tér belső és külső erőforrásait, a fenntarthatóság sarokköveit valamint az érdektagolt balatoni társadalom és gazdaság szükségleteit és céljait. A területi alapú fejlesztési szemlélet valós haszna abban ragadható meg, hogy képes a társadalmi tér és a természeti tér dimenzióit szintetizálni, ezzel a fejlesztéspolitika eszközrendszere számára befogadhatóvá és kezelhetővé tenni a kiemelt térség egyedi adottságait, lehetőségeit és kockázatait egyaránt. Jelen területfejlesztési program a térség mélyreható ismerete alapján törekszik arra, hogy azonosítsa a kihívásokat és az azokra adandó fejlesztéspolitikai válaszokat, melyeket a Balaton, mint természeti-táji egység és társadalmi-gazdasági tér hosszútávú megőrzése érdekében a gyakorlatban is alkalmazni szükséges.

A 2021-2027-es időszakra készülő Balaton programmal az a célunk, hogy lefektessük a társadalmi érdekszövetségen nyugvó térségfejlesztés, végső soron pedig egy konszenzusos társadalmi egyezsége épülő balatoni élet alapjait. Mindez a helyi társadalom hosszútávú boldogulását, az ember és környezete érzékeny egyensúlyának megteremtését és nemzeti kincsünk, a Balaton jövő nemzedékek számára történő megőrzését szolgálja.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
1. A térség jövőképe.....	8
2. A térség célrendszerének bemutatása	10
2.1 A Balaton, mint kiemelt térség fejlesztési elvei	10
2.2. A térség fejlesztésének átfogó céljai	11
2.3 Átfogó célok megalapozása a helyzetértékelés alapján.....	19
2.4. A térség fejlesztésének stratégiai céljai	25
2.5. A fejlesztési célrendszer meghatározása a térségen belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre	27
3. A célrendszer koherencia vizsgálata.....	32
3.1 Belső koherencia vizsgálat	32
3.1.1. A jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolatának bemutatása.....	32
3.2 Külső koherencia vizsgálat.....	33
3.2.1. A célrendszer kapcsolata az OFTK-val.....	33
3.2.2. Kapcsolat a Partnerségi megállapodással	34
3.2.3. A célrendszer kapcsolata a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) területrendezési tervvel	34
3.2.4. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel	34
4. A területfelhasználás alapelvei	38
5. A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere	39
5.1. Pénzügyi eszközök azonosítása	39
5.2. Felelősség és intézményrendszer	39
6. A tervezési folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása.....	41

Bevezetés

Balaton kiemelt térség¹ fejlesztési koncepciójának felülvizsgálatát az indokolta, hogy a korábbi koncepciót 2014-ben fogadta el a Balaton Fejlesztési Tanács. E dokumentum tartalmilag kapcsolódott a korábbi időszak Balatoni Fejlesztési Stratégiájához. A 2014-2020 közötti programozási időszak zárása a koncepcionális célok felülvizsgálatát, valamint a koncepció által meghatározott célokat prioritásokba soroló területfejlesztési dokumentumok megújítását teszi szükségessé. A tervezési ciklusokhoz történő igazodás mellett fontos körülmény, hogy a 2014 óta eltelt időszakban számos társadalmi-gazdasági jelenség változott meg makro- és regionális szinten egyaránt, amely megváltozott körülmények új, átdolgozott beavatkozási logikát és fókuszokat igényelnek.

A Koncepció tartalmi elemeit a 218/2009.(X.6.) számú. a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményei, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló kormányrendelet határozza meg az alábbiak szerint:

- a kiemelt térség jövőképe;
- a kiemelt térség fejlesztési elvei;
- a kiemelt térség fejlesztésének átfogó célja;
- a fejlesztési célok értelmezése a térségen belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre (a részcélok és beavatkozás területi egységei);
- helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolata;
- külső koherencia: a célrendszer kapcsolata más országos és megyei tervdokumentumokkal;
- a terület-felhasználás alapelveit lefektető koncepció kidolgozása.

A hazai fejlesztéspolitikában, összhangban az EU által nyújtott versenyképességi felzárkóztatási célú támogatásokkal 2021-2027 között új fejlesztési időszak nyílik. Erre az időszakra országos szinten fejlesztési tervek készülnek, azonban a területi tervezés meghatározó dokumentuma továbbra is az Országgyűlés által 2014. év elején elfogadott Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK). Mivel a koncepció külön kitér a Balaton térség fejlesztésének országos szintű fontosságára a kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése részeként, az OFTK és a kiemelt térségi területfejlesztési célú dokumentumok felülvizsgálatát és módosítását párhuzamosan célszerű elvégezni.

Az OFTK és az illeszkedő szakpolitikai stratégiák az Európai Unió 2020 utáni időszakra vonatkozó fejlesztési céljaival összhangban képezik a jövő fejlesztési programjainak az alapjait. Ezen rendszer részeként készíti el az EU-val kötendő Partnerségi Megállapodáshoz illeszkedve a magyar kormány az ágazati és a területi alapon szervezett operatív programjait. Az országos szintű fejlesztési tervek és az operatív programok megalapozásához, illetve a programok területi alapú megvalósítása érdekében készülhetnek a különféle térségekben területi tervek pl. megyék területére, megyei jogú városok területére, illetve a Balaton térségére² is, a korábbi időszak gyakorlatához illeszkedve.

Az így készülő tervek mindegyikének meg kell felelni a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet által támasztott tartalmi és partnerségi követelményeknek. Így a Balaton térségében a korábbi

¹ A területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény szerint létrehozott Balaton Fejlesztési Tanács egy térségi fejlesztési tanács, ami a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén működik. A dokumentumban a kiemelt térségből következően a Balaton térség fogalmat használjuk, mivel az egy általánosabb fejlesztési célra és tartalomra utal ellentétben a korábbi idegenforgalmi tervekől származó „üdülőkörzeti” megnevezéssel, mely gyakorlatilag a hazai szabályozásban egyedül a Balatonnál maradt meg.

² Balaton Kiemelt Üdülőkörzet

dokumentumok időtávjának függvényében készültek el az alábbi, részben módosított, felülvizsgált, részben új térségi tervek 2020. év folyamán:

- a térség hosszú távú fejlesztési koncepciója (2014 – 2030) felülvizsgált változat.
- a térség középtávú, 2021-2027-as programozási időszakra vonatkozó stratégiai és a részletesebb operatív programja.

Az OFTK rögzíti, hogy a Balaton térség programalapú fejlesztése egységes keretben lehetséges. Ez egy területileg és ágazatilag integrált logikát alkalmazó, a speciális térségi szükségletekre reagáló beavatkozási csomag keretében valósítható meg. Ebből következően a kormányzati szervekkel együttműködve célszerű elkészíteni egy nagy részletezettségű dokumentumot, mely az operatív programoknak a Balaton térségében megvalósuló fejlesztési tervét és intézményi keretét foglalja össze az Integrált Területi Beruházás (ITI) mintájára. Ez a tervdokumentum Magyarországnak az Európai Bizottsággal a 2021–2027-es fejlesztési időszakra kötendő Partnerségi Megállapodása (PM) figyelembevételével készülhet el, annak elfogadását követően. A Balaton térségben tervezett fejlesztések összehangolt finanszírozására a következő tervidőszakban integrált területi programot javasolt készíteni, amely a Kormány egyedi határozata alapján „integrált kiemelt térségi beruházás” keretében valósulhatna meg.

A Balaton térség fejlesztési koncepciója elkészítésénél az alábbi módszertani és tartalmi szempontokat kellett figyelembe venni:

- Elsődlegesen a Balaton térségének sajátos természet-földrajzi, illetve gazdasági helyzetéből következő célok, illetve kapcsolódó eszközök integrálása.
- A koncepcióban nem szereplő, a Balaton kiemelt üdülőkörzet térségére vonatkozó társadalmi-gazdasági-környezeti tématerületekre a Balaton térségben található megyék fejlesztési koncepciói adnak iránymutatást, melyek érvényesek a Balaton térség területrendezési tervéhez kapcsolódó részletszabályok kidolgozása során is.
- Végéhez közeledik egy jelentősebb állami támogatási összeggel járó fejlesztési ciklus, melynek megvalósult és várható eredményeire (pl. déli és északi-part vasúti elérhetőségének javulása, az R67 gyorsforgalmi út megépítése, M76 gyorsforgalmi út, 710. főút bekötés az M7 autópályára), illetve tapasztalataira célszerű építeni a jövőbeni fejlesztési célok és eszközök kijelölésénél.
- 2008-2009-es válságból történő kilábalást követően meginduló növekedés hatására megváltoztak a gazdasági körülmények. Belföldön növekedésnek indultak a jövedelmek, a munkanélküliség szinte megszűnt, a munkaerőpiacot inkább a munkaerő-hiány határozza meg, jelentősen növekedtek az ingatlanárak, ezzel párhuzamosan az ilyen célú befektetési aktivitás rendkívüli módon megerősödött. Emellett a hazai fejlesztéspolitikában az uniós források mellett egyre nagyobb szerep jut a nemzeti költségvetésből finanszírozott támogatásoknak is. A Balaton Kiemelt Térségbe jutó fejlesztési célú támogatások eddig soha nem látott volumenben öltenek testet. Ugyanakkor a térségi népességszám továbbra is csökken és a klímaváltozás is újfajta kihívások elé állítja az ökológiai értékek által meghatározott régiót. A jövőben az új környezeti, társadalmi és piaci kihívásokra új, kissé módosított célokat és újszerű jogi szabályozókat és finanszírozási eszközöket kell találni.
- 2019-ben a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. elkészítette a BKÜ területére vonatkozóan a Balaton Kiemelt Térség Klímastratégiáját a 2020-2030 időszakra. A program mitigációs, adaptációs, tudatformálási és pénzügyi ösztönző intézkedések megvalósítását tűzte ki célul. Mind felépítésében és részletezettségében, mind céljait tekintve követi a megyei klímastratégiák felépítését, illetve integrálja azok intézkedéseit. Eszközeit tekintve azonban különbözik a megyei stratégiáktól, de azokat támogatva, kiegészítve dolgozik a

közös célok megvalósításán úgy, hogy szoros együttműködést, kétirányú információ és tapasztalat áramlást kíván fenntartani az érintett megyékkel.

- Mivel a Balaton az éghajlatváltozás valószínűsíthető következményeit tekintve Európa egyik legsérülékenyebb országának egyik legsérülékenyebb területe, a *”felkészülni az elkerülhetetlenre, megelőzni az elkerülhetőt!”* elvet a legkomolyabban véve kell végezni a régió alkalmazkodási lehetőségeinek feltárását, térség-specifikus alkalmazkodási stratégiai dokumentumainak kidolgozását és integrálását a térségi fejlesztési tervekbe.
- A Magyarországot 2020 első negyedében elérő koronavírus-járvány súlyos, 2020 májusában csak óvatosan becsülhető méretű világgazdasági válságot okozott. A járvány hatására lényegében leállt a balatoni gazdaság elsődleges lábát képező turizmus, különös tekintettel a nemzetközi turizmusra. Ugyanígy az ipari szektor bizonyos szegmenseiben és a szolgáltató szektorban is nagyarányú leállás volt tapasztalható, melynek hatására a térség emelkedő pályán mozgó gazdasági értéktermelése várhatóan súlyos törést szenved. 2020 májusában az egészségügyi veszélyhelyzet teljes időtartama nem megbecsülhető, de várhatóan több hónap, akár év is lehet. A kiemelt térség fejlesztésének fő koncepcionális céljait jellegükből adódóan vélhetően nem befolyásolja a járvány és az azzal összefüggő gazdasági válság, azonban az átfogó célok alá sorolható ágazati és területi fejlesztési programok tartalmát már érdemben befolyásolhatja. Ugyanakkor a koncepció, és az abból levezetett területfejlesztési program tartalmát úgy célszerű kialakítani és elfogadni, hogy a pandémia okozta gazdasági sokk hatásainak ismeretében a térségi kihívásokhoz rugalmasan alakítható legyen.

A fentiek alapján a megváltozott jogszabályi és társadalmi-gazdasági környezet igényelte, hogy a Balatoni Fejlesztési Koncepció, figyelembe véve a korábbi koncepció értékeit, új megközelítéssel és tartalommal kerüljön aktualizálásra.

A célrendszerben az alábbi újszerűségek, vagy jelentősebb hangsúlyok jelentek meg:

- a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás ökológiai, társadalmi, infrastrukturális és vízügyi feltételeinek megteremtése, a tó ökológiai rendszerének védelme;
- a térség népességmegtartó-képességének növelése érdekében komplex és összehangolt helyi gazdasági programok megvalósítása, a helyi „körforgásos gazdaság” feltételeinek kialakítása, a „helyi piacok” térségi szemlélettel történő működtetése, többdimenziós gazdaságszerkezet létrehozása;
- a térség népességmegtartó-képességének növelése érdekében a humán szolgáltatások, a helyi közösségek, a térségi identitás fejlesztése, az életminőség javítása;
- az intenzív nyári turisztikai szezon ellensúlyozására a térségi tudás-gazdaság fejlesztése a térségbeli és környező tudásbázisokkal (egyetemekkel, kutatóintézetekkel) való együttműködéssel;
- a turisztikai fejlesztések kapcsán azoknak a szolgáltatásoknak a hangsúlyozott fejlesztése, amelyek az egészség-tudatossághoz, a természetközelséghez, a mozgáshoz kapcsolódnak és lehetőség szerint a frekvenciát nyári időszakon túl, akár az év túlnyomó részében is megfelelő kínálatot nyújtanak;
- az egészség-ipar és a „silver economy” fejlesztése, az ehhez kapcsolódó fejlesztési finanszírozási eszközök kiépítése és működtetése;
- a Balaton kiemelt turisztikai térségi szerepének erősítése érdekében a szolgáltatások és rendezvények szervezésének és szabályozásának koordinációja, a helyi lakosság és a turisták együttéléséből adódó konfliktusok kezelésének egységes szemléletű megoldása és szabályozása a fenntartható turizmus alapelveinek figyelembevételével;

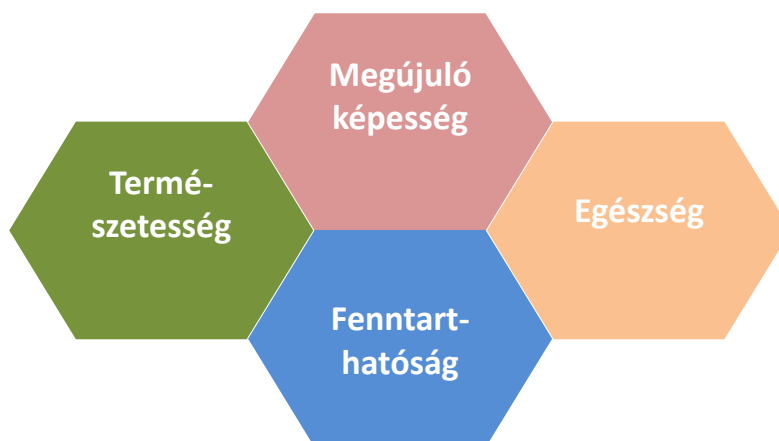
- a térség meghatározó tevékenységi köreit (pl. turizmus (szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás), közlekedés, környezetvédelem, helyi termék előállítás, értékesítés) befolyásoló szervezetrendszerre vonatkozó markánsabb megújítási szándék és a változó keresleti igényekre való rugalmas reagálási képesség javítása;
- a „Balaton Márka” bevezetése és a Balaton név használatának egységes elvek szerinti szabályozása;
- nulla emissziós régió felé történő elmozdulás, melynek fő letéteményesei az épületek fűtés és hűtés célú energia takarékosága, illetve megújuló és karbonsemleges energiaforrások alkalmazása, valamint a multimodális megközelítési módok infrastrukturális feltételeinek kiépítése (pl. hajózási és kerékpáros közlekedés ösztönzéséhez) és az elektromos közlekedés elterjesztése;
- a Balaton térség területén a táj különleges jellegének megóvása, a településkép megőrzése, mértékletes fejlesztése érdekében egységes elvek mellett kidolgozott térségi „arculati kézikönyv” elfogadása (ami hozzájárul az üdülőkörzetben meghatározott tájgazdálkodási célokkal összhangban álló építményeknek a környezetbe illő, vonzó megjelenésű kialakításához) és a helyi értékvédelem egységes elvek szerinti szabályozása, valamint az ingatlanlal rendelkezők és a helyi lakosok motiválása kedvezmények, mentességek biztosításával;
- a térségi megközelíthetőség javítása egy térségi közlekedési szövetség létrehozatalával, valamint ennek érdekében új szabályozó eszközök bevezetése, kezdve az „igényvezérelt közösségi közlekedés” alkalmazásától, a települések határában és a közösségi közlekedéssel elérhető pontokon a P + R építési program megvalósításán át a vízi közlekedés és helyi közösségi közlekedés környezetbarát fejlesztésével;
- az oktatás, készségfejlesztés minőségének javítása a népességmegtartó képesség megerősítésére, és a hátrányos helyzetű lakosság integrációjának elősegítésére;
- intézményrendszeri fejlesztések az alulról jövő és térségi érdekű fejlesztési kezdeményezések koordinálására, a térségi érdekképviselő megerősítése.

1. A térség jövőképe

Balatoni kiemelt térség a jövőben:

Balaton, a természetesség és a magas életminőség egységes közép-európai mintarégiója!

A Balaton térség jövőképe az alábbi 4 pillérre épül:



Balaton, a testi, szellemi, társadalmi megújulást adó térség. A térség, ahol magától értetődő a természet ereje, tisztasága, minősége és a benne élők vitalitása. A térség országosan kiemelkedő példája a környezet és a társadalom egységének, a harmonikusan fejlődő és fenntartható társadalmi fejlődés megteremtésének. Ez az a térség, ahol a társadalom (az itt élők, az itt vállalkozók és az ide látogatók) úgy védi, formálja és építi környezetét, a természetes és épített környezetet, a közösségeket, a gazdaságot, hogy a környezet visszahatva a társadalomra, biztosítja annak gyarapodását és jólétét.

A Balaton kiemelt térség

- Magyarország és Közép-Európa viszonylatában a legtermészetesebb régió, állandó és ideiglenes lakói számára a vonzó életminőséget nyújt;
- magas minőségű természeti értékekkel és épített környezettel rendelkezik, környezeti állapota stabilizálódik, Közép-Európa legnagyobb tavaként a Balaton és a környező táj egyedülálló természeti és kulturális adottságai, mint nemzeti közkinccs megőrzése felett hűen őröködik;
- európai szinten modellértékű, egységes fenntartható, kiegyenlített területi gazdasági rendszert alkot, önálló fejlesztési-rendezési egységként kezelt és önálló forrásokkal és területi irányítással rendelkezik;
- környezeti és táji értékek fenntarthatósága mellett jelentős hazai és külföldi vendégforgalommal rendelkezik, a szabadidő eltöltésnek, az élménykeresésnek és az egészséges életvitelnek a legvonzóbb magyarországi térsége, miközben különböző térségeit izgalmas sokféleség jellemzi;
- gyógyító térség, kialakul a gyógyító Balaton képe ahol a tó és a gyógy-, termálvizek, a mikroklíma, a rehabilitációs és különféle egészségügyi programok (beleértve a népegészségügyi, egészségfejlesztési prevenciók, mentálhigiéniai programokat), a helyben megtermelt gyógyító és éltető termékek, valamint a szabadidő aktív eltöltését segítő szolgáltatások egész évben várják a látogatókat és gyógyítják, frissítik a régióban élőket;

- természetes térség, melynek ökológiai rendszere adaptálódik a klímaváltozás által támasztott kihívásokhoz, a fejlesztési beavatkozások a környezeti állapot megóvásának és a fenntartható fejlődés figyelembevételével zajlanak.
- felelős térség, mely magabiztosan áll ki a fenntartható fejlődés értékei mellett és mond nemet a túlfogyasztás környezetet romboló útjára.
- a kultúra térsége, amely regionális léptékben kapcsolódva a Veszprém 2023 Európa Kulturális Fővárosa programhoz, hosszútávon képes Európában egyedülálló, a térség értékeit is bemutató, magas minőségű kulturális attrakciós kínálatot megjeleníteni a helyben lakók és a térségbe látogatók részére.
- a térség, ahol jó lakni – a természetes környezet minősége, az infrastruktúra állapota, a megélhetés anyagi feltételeinek megléte, a humán szolgáltatások elérhetősége és minősége, a kulturális kínálat bősége, a térségi társadalmi béke együttesen azt eredményezi, hogy a Balaton térség az itt születettek és a beköltözők számára is perspektívát képes nyújtani.
- értékőrző térség, mely környezeti, természeti, kulturális és gazdasági értékeit, hagyományait megőrzi, a következő generációk számára továbbadja, erősítve ezzel kötődésüket.
- táji, természeti adottságokra és hagyományokra épülő („Balaton márka”), a helyi környezeti feltételekhez igazodó versenyképes gazdasággal rendelkezik;
- a helyi szereplők együttműködése révén a régióban megtermelt jövedelmek lehető legnagyobb része a térségen belül marad, a térség szereplőit gazdagítja;
- magas minőségű oktatás és szemléletformálás révén elősegíti, hogy a térség humán-erőforrása minőségi értelemben gyarapodjon.
- a modern XXI. századi innovatív, tudás alapú, kreatív gazdasági ágak, szolgáltatások és intézmények térségi jelenléte megerősödik;
- az információs társadalom legújabb vívmányai a régióban kiemelkedően elterjedtek, és alkalmazásuk megjelenik a gazdasági és társadalmi életben, a környezeti alrendszer irányításában;
- a lakosság minden rétege számára megteremti az esélyt a munkavállalásra, a régióban az állandó lakosság egyre nagyobb részének biztosított az egész éves munkavállalása;
- nincsenek a régió belül jelentős területi társadalmi-gazdasági különbségek, a multikulturális és erősen érdektagolt helyi társadalom konfliktusos helyzetei jól kezeltek;
- regionális és térségi szinten együttműködő földrajzi, társadalmi és kulturális egység, mely határozott és tényleges térség szervezési erőt felmutatni képes balatoni azonosságtudattal bír.

2. A térség célrendszerének bemutatása

Az alábbi célrendszer épít a Balaton kiemelt térségre elkészült helyzetelemzésre, de figyelembe kívánja venni a kapcsolódó, részben eddig el nem fogadott ágazati és területi koncepciók elképzeléseit is a 2021-2027 időszak tekintetében. A célrendszer integrálja a Parlament által 2013 decemberében elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióban a Balaton térségére megfogalmazott fő fejlesztési irányokat. (1. sz. melléklet)

A koncepció célrendszere abból indul ki, hogy a térségben élők jóléte és a magas minőségű természetes környezet alapfeltétele a népességmegtartó képesség növekedésének és ezek együttesen teszik vonzóvá a térséget az ide látogatók és a vállalkozások számára.

2.1 A Balaton, mint kiemelt térség fejlesztési elvei

A térség fejlesztési elvei, a koncepcióra vonatkozó általános megközelítéseket, értékrendet határoznak meg, ami érvényesül a fejlesztési koncepció tartalmában.

A koncepcióban az alábbi elvek érvényesülnek:

- Táji, természeti, kulturális örökség értékek megőrzése és az értékekhez kapcsolódóan a fenntartható fejlődés szempontjai mentén történő fejlesztések megvalósulása.
- A helyi lakosok életminőségének és térségi kötődésének javítása.
- A parttól távolabbi települések fejlődési feltételeinek javítása, a területi fejlettségbeli különbségek csökkentése.
- A térség gazdaságában a folyamatos megújulás elősegítése.
- A társadalomban megfigyelhető tendenciákra (környezet- és egészségtudatosság) épülő fejlesztések és programok megvalósítása.
- A térség rendezési tervével összhangban lévő területhasználati elvek érvényesítése.
- Horizontális fejlesztési elvek érvényesítése az alábbi témák mentén:
 - Fenntartható környezet- és tájhasználat, a tó és a hozzá kapcsolódó ökoszisztéma, a nádasok védelme, a környezeti és ökológiai állapot javítása
 - Barnamezős területek hasznosítása.
 - Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása és az esélyegyenlőség érvényesítése.
 - Az egyedi diagnózis alapú fejlesztési elvek érvényesítése a különböző szintű területi beavatkozásokban.
 - Korszerű információs és kommunikációs technológiák (ICT) alkalmazása.
 - Balaton térségen belüli partnerségi együttműködések ösztönzése, a különböző érdekcsoportok közötti konfliktuskezelés biztosítása.
 - Mindennapi élet biztonságának javítása.
 - Eredményes kommunikáció.

2.2. A térség fejlesztésének átfogó céljai

Fő cél a Balaton térségének dinamizálása, fenntartható gazdasági fellendítése, a régió ökológiai rendszerének megőrzésével együtt, hogy a térségben élők és dolgozók számára egész évben biztosítható legyen egy kiemelkedő minőségű élet és munkakörnyezet.

A fő célhoz kapcsolódó átfogó célok - melyek elérése szükséges 2030-ra - a következők:

A Balaton térsége az egyedülálló természetes környezetben, az egészséget és a fenntarthatóságot kiemelten kezelő társadalmi szemlélet eredményeként

1. megbízható jövedelem-szerzést és javuló életminőséget, a környezetkímélő technológiák alkalmazásának széles körű elterjedése következtében **magas minőségű környezetet biztosítson a helyi lakosok számára,**
2. vonzó működési környezetet biztosítson elsősorban **szolgáltatásokat kínáló és innovatív, magas hozzáadott értéket előállító és döntően magasan képzett munkatársakat foglalkoztató vállalkozások számára,**
3. vonzó természeti és épített környezeti feltételeket és magas színvonalú szolgáltatásokat biztosítson a térséget felkeresők számára, melynek eredményeként **növekedjen a Balaton térségébe látogató turisták tartózkodási ideje, attrakciókhoz kapcsolódó költségekben és szolgáltatásvásárlásban megmutatkozó elégedettsége,**
4. A változó igényekhez, természeti folyamatokhoz **rugalmasan igazodó és folyamatosan megújulásra képes szolgáltató és cselekvőképes, együttműködő intézmények és szervezetek** szolgálják a lakosokat, turistákat és vállalkozásokat.

Az átfogó célok a kijelölt jövőkép elérését célozzák, a jövőképpel összhangban jelölik ki a térség fő fejlesztési irányait. Ezt az összhangot mutatják be az alábbi táblázatok:

1. átfogó cél
Megbízható jövedelem-szerzést és javuló életminőséget, a környezetkímélő technológiák alkalmazásának széles körű elterjedése következtében magas minőségű környezetet biztosítson a helyi lakosok számára.
Kapcsolódó jövőkép
• Magyarország és Közép-Európa viszonylatában a legtermészetesebb régió, állandó és ideiglenes lakói számára vonzó életminőséget nyújt • Magas minőségű természeti értékekkel és épített környezettel rendelkezik, környezeti állapota stabilizálódik, Közép-Európa legnagyobb tavaként a Balaton és a környező táj egyedülálló természeti és kulturális adottságai, mint nemzeti közkinccs megőrzése felett hűen őrökdi • Európai szinten modellértékű, egységes fenntartható, kiegyenlített területi gazdasági rendszert alkot, önálló fejlesztési-rendezési egységként kezelt és önálló forrásokkal és területi irányítással rendelkezik; • Környezeti és táji értékek fenntarthatósága mellett jelentős hazai és külföldi vendégforgalommal rendelkezik, a szabadidő eltöltésnek, az élménykeresésnek és az egészséges életvitelnek a legvonzóbb magyarországi térsége, miközben különböző térségeit izgalmas sokféleség jellemzi;

- A helyi szereplők együttműködése révén a régióban megtermelt jövedelmek lehető legnagyobb része a térségen belül marad, a térség szereplőit gazdagítja
- A lakosság minden rétege számára megteremti az esélyt a munkavállalásra, a régióban az állandó lakosság egyre nagyobb részének biztosított az egész éves munkavállalása
- Nincsenek a régióon belül jelentős területi társadalmi-gazdasági különbségek, a multikulturális és erősen érdektagolt helyi társadalom konfliktusos helyzetei jól kezeltek
- A térség, ahol jó lakni – a természetes környezet minősége, az infrastruktúra állapota, a megélhetés anyagi feltételeinek megléte, a humán szolgáltatások elérhetősége és minősége, a kulturális kínálat bősége, a térségi társadalmi béke együttesen azt eredményezi, hogy a Balaton térség az itt születettek és a beköltözők számára is perspektívát képes nyújtani.
- Értéktörző térség, mely környezeti, természeti, kulturális és gazdasági értékeit, hagyományait megőrzi, a következő generációk számára továbbadja, erősítve ezzel kötődésüket.
- A kultúra térsége, amely regionális léptékben kapcsolódva a Veszprém 2023 Európa Kulturális Fővárosa programhoz, hosszútávon képes Európában egyedülálló, a térség értékeit bemutató, magas minőségű kulturális attrakciós kínálatot megjeleníteni a helyben lakók és a térségbe látogatók részére.
- Természetes térség, melynek ökológiai rendszere adaptálódik a klímaváltozás által támasztott kihívásokhoz, a fejlesztési beavatkozások a környezeti állapot megóvásának és a fenntarthatóság figyelembevételével zajlanak.

2. átfogó cél

Vonzó működési környezetet biztosítson elsősorban szolgáltatásokat kínáló és innovatív, magas hozzáadott értéket előállító és döntően magasan képzett munkatársakat foglalkoztató vállalkozások számára.

Kapcsolódó jövőkép

- Táj, természeti adottságokra és hagyományokra épülő („Balaton márka”), a helyi környezeti feltételekhez igazodó versenyképes gazdasággal rendelkezik;
- A modern XXI. századi innovatív, tudás alapú, kreatív gazdasági ágak, szolgáltatások és intézmények térségi jelenléte megerősödik;
- Az információs társadalom legújabb vívmányai a régióban kiemelkedően elterjedtek, és alkalmazásuk megjelenik a gazdasági és társadalmi életben, a környezeti alrendszer irányításában;
- Magas minőségű oktatás és szemléletformálás révén elősegíti, hogy a térség humán-erőforrása minőségi értelemben gyarapodjon;

3. átfogó cél

Vonzó természeti és épített környezeti feltételeket és magas színvonalú szolgáltatásokat biztosítson a térséget felkeresők számára, melynek eredményeként növekedjen a Balaton térségébe látogató turisták tartózkodási ideje, attrakciókhoz kapcsolódó költségekben és szolgáltatásvásárlásban megmutatkozó elégedettsége.

Kapcsolódó jövőkép

- Környezeti és táji értékek fenntarthatósága mellett jelentős hazai és külföldi vendégforgalommal rendelkezik, a szabadidő eltöltésnek, az élménykeresésnek és az egészséges életvitelnek a legvonzóbb magyarországi térsége, miközben különböző térségeit izgalmas sokféleség jellemzi
- Gyógyító térség, kialakul a gyógyító Balaton képe ahol a tó és a gyógy-, termálvizek, a mikroklíma, a rehabilitációs és különféle egészségügyi programok (beleértve a népegészségügyi, egészségfejlesztési prevenciók, mentálhigiéniai programokat), a helyben megtermelt gyógyító és éltető termékek, valamint a szabadidő aktív eltöltését segítő szolgáltatások egész évben várják a látogatókat és gyógyítják, frissítik a régióban élőket
- A kultúra térsége, amely regionális léptékben kapcsolódva a Veszprém 2023 Európa Kulturális Fővárosa programhoz, hosszútávon képes Európában egyedülálló, a térség értékeit bemutató, magas minőségű kulturális attrakciós kínálatot megjeleníteni a helyben lakók és a térségbe látogatók részére.

4. átfogó cél

A változó igényekhez, természeti folyamatokhoz rugalmasan igazodó és folyamatosan megújulásra képes szolgáltató és cselekvőképes, együttműködő intézmények és szervezetek szolgálják a lakosokat, turistákat és vállalkozásokat

Kapcsolódó jövőkép

- Európai szinten modellértékű, egységes fenntartható, kiegyenlített területi gazdasági rendszert alkot, önálló fejlesztési-rendezési egységként kezelt és önálló forrásokkal és területi irányítással rendelkezik;
- Regionális és térségi szinten együttműködő földrajzi, társadalmi és kulturális egység, mely határozott és tényleges térségszervezési erőt felmutatni képes balatoni azonosságtudattal bír
- A térség, ahol jó lakni – a természetes környezet minősége, az infrastruktúra állapota, a megélhetés anyagi feltételeinek megléte, a humán szolgáltatások elérhetősége és minősége, a kulturális kínálat bősége, a térségi társadalmi béke együttesen azt eredményezi, hogy a Balaton térség az itt születettek és a beköltözők számára is perspektívát képes nyújtani.
- Értéktörző térség, mely környezeti, természeti, kulturális és gazdasági értékeit, hagyományait megőrzi, a következő generációk számára továbbadja, erősítve ezzel kötődésüket.

Az átfogó célok csak együttesen értelmezhetőek, megvalósításuk is csak komplexen kezelhető. A megvalósításhoz szükséges fejlesztési igényeket az alábbi leírás mutatja be szakterületenkénti csoportosításban.

A **turizmus** fejlesztése, mint a régió meghatározó gazdasági ágazata kiemelten fontos. Az ágazat versenyképességi és eredményességi mutatóin (tartózkodási idő, egy vendégre jutó átlagos költség) kell javítani, és a változó piaci igényeknek megfelelően kell fejleszteni a kínálatot az ökológiai és környezeti fenntarthatóság által szabott korlátokon belül. A turizmus területén számos kínálati elem épült ki az elmúlt évtizedekben, melyek jelentős része elavult, leromlott állapotba került, vagy fejlesztésük nem követte a piaci igényeket. Az elmúlt években megindult turisztikai beruházások hatása jelenleg még korlátozottan érzékelhető. Ezzel párhuzamosan Európa más részein, pl. Ausztriában egyre jobb eredményeket mutatnak fel a természet közeli programokat (pl. természetjárás, kerékpározás, golfozás, lovaglás, vízisportok) kínáló desztinációk, már nemcsak síszezonban, hanem egész évben is, éles konkurenciát teremtve a Balaton térségének is. A Balaton térségében a turisztikai termékek, vonzerők fejlesztésének állami támogatásával, ösztönzésével célszerű a minél alacsonyabb környezeti konfliktusokat generáló fejlesztések támogatása, melyek vonzó környezetet teremtenek a vendéglátásnak, szálláshelyek fejlesztésének és egyéb turisztikai szolgáltatásoknak is, ezzel jövedelmezőbb munkahelyeket teremtve, és javítva a helyi lakosok életminőségét. Az állami ösztönzéssel olyan feltételrendszert kell kialakítani, ami segíti a magántőke jelentős fejlesztéseinek megvalósulását és sikeres működését.

A turisztikai termékek fejlesztésénél elsődleges prioritást az

- exkluzív (egyedi értékeket nyújtó),
- túlfogyasztást nem generáló,
- fenntartható fejlődési célokkal együttműködő,
- a tó és környezete természeti, ökológiai fenntarthatósági szempontjait érvényesítő,
- a parttól távolabbi településeken a meglévő természeti értékekre, kulturális örökségre építő adottságok fenntartható kihasználásával megvalósuló,
- a helyi lakosok, ingatlan tulajdonosok igényeihez illeszkedő, számukra is rekreációs alternatívát képező,
- innovatív desztináció-menedzsment logikát hordozó,
- egész éves szolgáltatást nyújtó (pl. rendezvények és konferenciák, egészség-turizmus kerékpározás, természetjárás) fejlesztések jelentenek.

A turisztikai fejlesztéseknek kiemelt célcsoportjai a családok, fiatalok, illetve a nyugdíjasok, akik turisztikai szempontból eddig kevésbé kihasznált szezonokban (tavasszal és ősszel) – a gyógyfürdőhelyeken túl – akár a térség többi területén is - az eddigiekhez képest nagyobb számban - vendégként jelentkezhetnek. Az idős, aktív munkavégzéstől visszavonult nyugdíjasok számára igényként jelentkezhet, hogy letelepedjenek a tó körül, vagy egy évben hosszabb ideig, több mint 6 hónapon át tartózkodjanak a Balaton térségében. Ehhez szükséges az egészségügyi, szociális, rekreációs, kulturális szolgáltatások további fejlesztése.

Az évi egyszeri, hosszabb és egybefüggő (1-2-3 hetes) szabadságot a dolgozó korú felnőtt lakosság körében felváltották az évente többszöri hosszú hétvégék, a pár napos, maximum 1 hetes kikapcsolódások, melyeknél jelentős szerepet játszik az élmény-turizmus. A fiatalabb generáció, valamint az aktív dolgozóval bíró (és munkájukat fontosnak tartó) családok számára ennek következtében egyre kevésbé csak a klasszikus nyári idényben való pihenés van fókuszban. A balatoni turizmus (benne a gasztro- és borturizmus, a wellness, a rekreáció, mozgás) az élmény jelleget kihasználva és megfelelő környezeti feltételek esetén (infrastruktúra, közlekedés, szolgáltatások)

szinte évszaktól függetlenül generálhat vendégforgalmat a régióban, feltételezve, hogy az üzenet eljut a célcsoportokhoz.

A turisztikai marketing során törekedni kell a tó és környezetének folyamatosan élvezhető és változatos (a nyári főszezonon kívüli) értékeinek (pl. jó vízminőség) gyors, aktuális, többnyelvű kommunikálására. A fejlesztések nyomán a marketing-kommunikációban erősíteni kell a tó és környezetének sajátos értékeit: pl. a Balaton Közép-Európa legnagyobb tava; kedvező bioklimatikus viszonyok; családi programok bőséges kínálata; a rekreáció és relaxáció, a pihenés és a megújulás helye, de a fizikai aktivitásnak is kiváló teret biztosít (pl. Balatoni Bringakörút). A turisztikai fejlesztések által törekedni kell a vonzerők területi és időbeli diverzifikációjára. A turizmusfejlesztés, a közösségfejlesztés és a térségi identitás erősítése kapcsán egyaránt rendkívül nagy jelentősége van a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa programsorozatnak, és az ahhoz kapcsolódó fejlesztéseknek.

A megújulás és az egészség, mint üzenetek hangsúlyossá válásában kiemelt szerepet kaphat az **egészségipar**. A rehabilitációs kapacitásokkal és tudással bőven ellátott térség jelenleg elsődlegesen a magyar lakosság számára kínál társadalombiztosítás által finanszírozott szolgáltatásokat. A térségben azonban az elmúlt néhány évben megkezdődött egy jelentős rehabilitációs intézményi fejlesztés sorozat, aminek következtében nemcsak az intézmények újulnak meg, de a rehabilitáció szakterületein is bővülés tapasztalható. Ezeknek a változásoknak a talaján elindulhat a rehabilitációs ellátásoknak, a szolgáltatóknak és a tudásoknak az összekapcsolása, a szolgáltatói együttműködések rendszerének kialakítása. Az olyan kapcsolódó fejlesztések nyomán, mint a rehabilitációs paletta további bővítése (pl. sportsérülések, neurológiai betegségek, mentális betegségek rehabilitációja), újabb modern terápiás eljárások bevezetése, a szolgáltatást nyújtók képzése, a jelenleg is európai hírű térség Európa-szerte népszerű rehabilitációs központtá válhat. (Erre a Balaton térségében a legnagyobb esélye Hévíz-Zalakaros és Balatonfüred térségének van.)

Az egészségügyi rehabilitációs szolgáltatások komplexitásának és minőségének ilyen mértékű fejlődésével nem csak a páciensek számának növekedése jár együtt, hanem a kutatási – fejlesztési tevékenységek bővítésére is jó terepet kínál a térség. Míg az egészségügyi szolgáltatások körének és színvonalának javulása a fizetőképes betegek számának növekedésével jár, a kutatás-fejlesztési potenciál erősödése nyomán növekszik a befektetett tőke, a térségbe települő cégek és a magasan képzett kutatók száma is. Az egészségügyi szolgáltatások sikeres piaci értékesítése eredményeként a tapasztalatok szerint jelentősen fellendül az egészségturizmus: megnő nemcsak a pácienseket kúrójukra elkísítő családtagok, de az egészség-megőrzési céllal a térségbe érkező, egészségipari szolgáltatások vásárlására nyitott turisták száma is.

A rehabilitációs szolgáltatások mellett indokolt az egészséges életmódot népszerűsítő szemléletformáló, oktató programok végrehajtása a turisták és a helyi lakosság körében egyaránt. Piaci alapon és közszolgáltatásokhoz kötötten is indokolt a jóléti társadalmak népbetegségeivel (pl. a diabéteszhez, magas vérnyomás, szív- és érrendszeri megbetegedések, emésztőrendszeri megbetegedések, mozgásszervi panaszok, autoimmun betegségek) azok megelőzésével és kezelésével kapcsolatos ismeretterjesztő szolgáltatások meghonosítása. Emellett az egészségmegőrzés érdekében a rendszeres testmozgást népszerűsítő szolgáltatások és programok támogatása is hozzájárulhat a Balaton, mint egészséges régió arculat kialakításához.

A népszerű, keresett kutatási helyszínné váláshoz és a külföldi betegek megfelelő színvonalú kiszolgálásához azonban elengedhetetlen az intézményekben dolgozó orvosok és nővérek számára idegen nyelv (angol, német, orosz) elsajátítása, valamint a megfelelő szaktudások és képzettségek megszerzése. A fejlesztések nyomán létrejövő magas színvonalú szolgáltatási kapacitások sikeres piaci értékesítéséhez pedig igen fontos az egységes európai megjelenés és kommunikáció, amely az adatbázisokban való megjelenéstől a külföldi szolgáltatásvásárló szervezetekkel való kapcsolatfelvételig számos csatornára kiterjed, és nem nélkülözheti a kormányzati támogatást. Az egészségügyhöz kapcsolódó jelenség, hogy az országos átlagnál jóval erőteljesebb mértékben

előregedő térségben az élet méltóságteljes lezárását lehetővé tevő intézményekre is igény mutatkozhat a jövőben, végstádiumú hosszan tartó betegségben szenvedők (hospice-házak) illetve állandó ápolásra szoruló idősök tekintetében is. Ez szintén kellően érzékeny, és megfelelő szaktudással rendelkező humán-erőforrást igényel.

A turizmust és az egészségipart fellendítő fő üzenetek közvetítéséhez azonban szükség van az épített környezet és a benne élők gondolkodásának olyan módon történő formálására is, amely valóban tükrözi az egészséges, életteli környezet képét, és **hozzájárul a természetes és természetközeli környezet fenntartásához**. Számos terület együttműködése szükséges ennek megvalósításához. A multimodális megközelítési módok infrastrukturális feltételeinek kiépítése (pl. hajózási és kerékpáros közlekedés ösztönzése), az elektromos közlekedés elterjesztése (térségi töltőállomás-rendszer, car-sharing szisztéma, e-car, egységes parkolási szabályozás), a villamosvasút közlekedés bővítése az elektromos gépjárművek használatának elterjesztése alkotja e vonatkozásban a közlekedéssel kapcsolatos szegmenst. A környezetvédelem terén kiemelt jelentőségű a szelektív hulladékgyűjtés, a vízminőség védelmét biztosító fejlesztések végrehajtása, a lakossági részvétel, a megújuló energiaforrások felhasználása, az öko-gazdálkodási rendszerek kialakítása és az ökológiai szempontokat figyelembe vevő fogyasztói magatartás elterjesztése.

A turizmus és az egészségipar mellett különösen fontos a **gazdaság más ágazatainak** fejlesztése is. Különösen a turizmus sérülékenységeivel kapcsolatos tapasztalatok mutatták meg, hogy a kiemelt térség gazdaságának idegenforgalmi függése milyen mértékben teszi kitetté a régiót a jövő kihívásainak. Ezért a táji-természeti adottságokhoz igazodó, alacsony környezeti kockázatokkal járó, magas hozzáadott értéket és tudáskészletet, kreativitást igénylő ágazatok megtelepítése javasolt a térségben. A nagy jelentős hozzáadott értéket termelni képes, modern ipari-szolgáltatási-számítástechnikai ágazatok térségi szerepvállalása a kiemelt térség jövedelemtermelő képességét jelentősen javíthatja. Ahhoz, hogy a turisták által szezonálisan igénybe vett (egészség-megőrzési, kulturális, sport, szabadidős, vendéglátói) szolgáltatásokra egész évben megfelelő kereslet legyen, a térségben a lakosságnak nagyobb jövedelemmel kell rendelkeznie, mely révén csökkenhet az év nagy részében meglévő kihasználatlan kapacitások száma is. A jövedelmek bővülése érdekében növelni kell a térségi gazdaság versenyképességét és értéktermelő potenciálját. A vállalkozások versenyképességének javítása, és az új, innovatív vállalkozások térségbe vonzása érdekében különösen fontos az üzleti környezet javítása, illetve a munkaerő kínálat fejlesztése, így a lakosság képzettségi szintjének javítása, valamint a megújuló képességének fejlesztése. A térség gazdasági szerkezetét előnyösen befolyásolná, ha magas hozzáadott értéket előállítani képes, minimális környezeti terheléssel járó, tudásintenzív, kutatás-fejlesztési-innovációra, kreatív iparral szakosodott vállalkozások települnének a régióba. A térség esztétikumára és városias szolgáltatási környezete ehhez megfelelő feltételeket teremtet. Továbbá a térségben mind jobban ki kell használni a turizmus által generált keresletet, ami többek között például a bio-zöltséget és gyümölcsöket termesztőknek, a szőlőműveléssel és borászattal foglalkozóknak, a kulturális szolgáltatásoknak, illetve kézműves termékeknek, kisipari, javító műhelyeknek, építőiparnak jelent majd jelentős piacot. Ehhez célszerű komplex és összehangolt helyi gazdasági programok megvalósítása, a helyi „körforgásos gazdaság” feltételeinek a kialakítása, a „helyi piacok” térségi szemlélettel történő működtetése.

Valamennyi vállalkozás sikerének fontos feltétele, hogy milyen **infrastrukturális környezetben** tevékenykedik. E feltételek között meghatározó a természeti, települési környezet, a vállalkozások működéséhez szükséges vízi- és energia közművek rendelkezésre állása, a megközelíthetőség, a közlekedés módja és kényelme mellett a korszerű technológiák, közte az 5G, smart city és blockchain-jellegű szolgáltatások elérhetősége. A térség számára fontos ennek kapcsán a nulla emissziós régió felé történő elmozdulás, melynek fő letéteményesei az épületek fűtés és hűtés célú energia takarékosága, illetve a megújuló energiaforrások alkalmazása.

A turizmus és a magas szintű életminőség alapvető feltétele a tó és az ahhoz kötődő ökológiai rendszer, így a jelenlegi tendenciákat figyelve továbbra is minden fejlesztést meg kell tenni annak érdekében, és azokat oly módon szükséges végrehajtani, hogy az emberi beavatkozások lehetőség

szerint minél kisebb mértékben legyenek a tó szennyeződésének, zavarásának, minőségromlásának okozói. A térség ökológiai rendszerének védelme a fejlesztéspolitikai beavatkozások legfontosabb horizontális elve kell hogy legyen. A Balaton vízminőségének érzékenységet jól mutatta a 2019. évi nyugati medencében tapasztalható algavirágzás és cianobaktérium-szám emelkedés. Mind ökológiai mind turisztikai szempontból elengedhetetlen, hogy a vízminőség-romlásához vezető tényezők feltárára kerüljenek, és elhárításuk megoldott legyen. Ennek érdekében szükséges az egységes és folyamatosan működő balatoni ökológiai monitoring és előrejelző rendszer kiépítése. A vízminőség és a környezet megóvása érdekében továbbra is hangsúlyt kell helyezni a csapadékvíz-elvezetési és szennyvízkezelési programok megvalósítására.

A vízügyi fejlesztéseknek segíteniük kell a tó környezeti, vízügyi fenntarthatóságát (pl. iszapkotrás), valamint minimalizálni szükséges a víz által az épített környezetben okozott esetleges károk kockázatát. Mindezek érdekében a vízgyűjtő térségileg integrált vízügyi intézményrendszerben történő kezelése indokolt. Mivel a tó és a környezete a csodálatos természeti értékeivel vonzza a turistákat, ezért további lépések szükségesek a természetes környezet tovább fejlődése, illetve bővülése érdekében.

A Balaton térsége védett és fokozottan védett természeti területeket foglal magában, ami nagyban hozzájárult a kiemelt térségi státusz létrejöttéhez. A térségben található a Balaton-felvidéki Nemzeti Park, a Nemzeti Park intézményi keretei között működő Bakony-Balaton UNESCO Globális Geopark. Az egész tó területe Natura 2000 védettség alá eső, valamint a Ramsari egyezmény hatálya alá eső terület. A nagy értékű természeti területek, vizes élőhelyek védelmét célzó beavatkozások biztosíthatják a térség ökológiai állapotának megóvását és javítását. A környezeti állapot óvását közvetett eszközökkel is ösztönözni kell, mint pl. környezetbarát, alacsony nyersanyag, energia-, szállítási igényű vállalkozások megtelepedésének ösztönzése, vagy az alternatív energiák előállításának (pl. nem tájkép romboló megjelenésű napenergia hasznosítás), mind szélesebb körben való használatának ösztönzése. Az épületállomány korszerűsítése, illetve új építések kapcsán elő kell segíteni az épületek energiahatékonyságának javulását, illetve minimális léptékűre szorítását. Ennek érdekében innovatív gazdasági eszközrendszerek térségi kiépítése és működtetése indokolt, továbbá a település-tisztasági feladatok összehangolt ellátása, a térségi zöld hulladék hasznosítás megszervezése, az integrált szelektív hulladék-gyűjtési programok szervezése is fontos feladat. A hulladékgazdálkodás tekintetében kulcskérdés az üdülőkörzet határán elhelyezkedő királyszentistváni hulladéklerakó környezeti hatásainak hosszú távú ártalmatlanítása, valamint az illegális lerakók megszüntetése.

A természet mellett a **települések környezete** is befolyásolja a térség arculatát, a szolgáltatási lehetőségeket, a lakosok és turisták komfortérzetét. A meglévő vonalas infrastruktúra elemek fenntartása, megújítása fontos feladat, annak érdekében, hogy az elöregedő, vagy a megnövekedett terhelést el nem bíró hálózati elemek ne okozzanak ellátási hiányosságokat, haváriahelyzeteket, veszélyeztetve a térség jó hírnevét. A vonalas infrastruktúrák fejlesztése mellett a települések zöldterületeinek, zöld infrastruktúrájának egységes koncepción alapuló fejlesztése elengedhetetlen, a parti sáv és a településközpontok tekintetében egyaránt. A településfejlesztésnek olyan magas szinten kell megvalósulnia, hogy egyrészt a külföldi turisták számára is magas minőséget mutassanak a balatoni települések, mind infrastruktúra, mind pedig szolgáltatások terén, emellett pedig a helyi lakosok számára vonzó, élhető, a lakossági igényeket kiszolgáló városok-falvak jöjjenek létre. Ennek érdekében, valamint a magas beépítettség tájromboló hatása miatt az épített értékek védelme és megújítása, ha kell rehabilitálása az elsődleges feladat a jelentős ingatlan állománnyal rendelkező térségben. A települések térbeli terjeszkedését, új belterületi határok kijelölését gátolni szükséges a mozaikos táj- és településszerkezet megőrzése érdekében. Új telekalakításokkal, új építésekkel szemben preferált a meglévő telkeken történő rehabilitációs jellegű beruházások megvalósítása. A történelmi városok és kisebb települések múltjából fennmaradt építészeti örökség kiemelkedően fontos a lakosok és a turisták számára, ezért a településfejlesztési beavatkozások a történelmi településkép megőrzését, rehabilitációját, funkciókkal történő ellátását kell hogy szolgálják. E

szempontok érvényesítése a Balaton-felvidék kultúrtáj világörökség várományosi területen különösen fontosak.

A Balaton térségében törekedni kell a takarékos, átgondolt területhasználat érvényesítésére, arra hogy a fejlesztések alapvetően barnamezős területek rehabilitálásával valósuljanak meg, ne növeljék a beépített területek arányát, ne veszélyeztessék az ökológiai szempontból jelentős területek (erdők, gyepek, vizes élőhelyek, Natura 2000) állapotát, illetve ne csökkentsék, hanem preferálják a közösségi hozzáférésű területek bővítését. Emellett figyelemmel kell lenni a fizető és szabad strandok természetvédelmi irányelvek, előírások szerinti kialakítására, területhasználatára és működtetésére, a közterület-használat egységes elvek szerinti szabályozására, különös tekintettel a kulturális és sport rendezvényekre, ezek környezetvédelmi szempontjaira.

Az új beépítések terén törekedni kell a minél szellősebb beépítésre, a hagyományos balatoni-léptékű beruházásokra, a zöldterületek védelmére, a burkolt területek részarányának visszaszorítására. Ennek érdekében fontos a Balaton térség területén a táj különleges jellegének megóvása, egységes elvek mellett kidolgozott „arculati kézikönyv” elfogadása. Emellett a helyi értékvédelem egységes elvek szerinti szabályozása szükséges, valamint az ingatlanal rendelkezők és a helyi lakosok motiválása kedvezmények, mentességek biztosításával is javasolt. Az épített örökség védelmének, az egységes térségi arculat megteremtésének, az ökológiai egyensúly megtartásához szükséges beépítési korlátokat megőrző területhasználatnak és a környezeti fenntarthatóságot szem előtt tartó településfejlesztésnek fő letéteményese a jövőben a balatoni főépítész lehet, mely tisztség immáron törvényben rögzített.

A turizmus, a helyben lakók és a vállalkozások számára is fontos a jó elérhetőség, mely érdekében szükséges a közúti, légi és a vasúti kapcsolatokat fejleszteni. A közúti közlekedés tekintetében mind a belső, mind pedig a külső elérhetőségi viszonyok javítása indokolt. A régió belüli közúti közlekedés feltételeinek fejlesztése elsősorban a háttérterületi szegmensben jelentkezik sürgős szükségletként, míg a külső elérhetőség javítása az osztrák határ irányában indokolt. Ugyanakkor nyaranta az üdülő tulajdonosokkal, turistákkal együtt megduplázódik a térség lakossága, akik a térségben történő közúti közlekedésükkel komoly környezeti terhelést jelentenek. Ennek ellensúlyozására szükséges a **közösségi közlekedés modernizálása** egy térségi közlekedési szövetség létrehozatalával és a rugalmas használói igényekhez való illesztésével („igényvezérelt közösségi közlekedés” alkalmazása), Nagy jelentősége lehet a jövőben az alternatív energia-meghajtású (pl. elektromos) járművek használatának, ennek érdekében új szabályozó eszközök bevezetése lehet indokolt. A fejlesztések tekintetében a települések határában és a közösségi közlekedéssel elérhető pontokon a P + R és B+R építési program megvalósítása, és a helyi közösségi közlekedés környezetbarát fejlesztése tűzhető ki célként. A közösségi közlekedés fejlesztése során törekedni kell a munkaerő-vonzáskörzeti és a szolgáltatási központok elérhetőségének javítására, valamint a háttérterületek közti közlekedési kapcsolatok fejlesztésére.

A természet-társadalom-gazdaság összhangja feltételezi a térség jó biztonságát, amely kiterjed **mind a vagyron mind a személyi biztonságra**. Ennek érdekében szükséges az előrelépés a mederbiztonság, vízimentés, a katasztrófavédelem, az extrém időjárási körülmények előrejelzése, illetve a közbiztonság terén, hogy a Balaton Európa legbiztonságosabb tava legyen.

Ugyancsak minden fejlesztési irány hosszútávú sikerének feltétele a térség **magas képzettségi szintű humán-erőforrás ellátottságának biztosítása**. A nemzetközi piacon is versenyképes, magasan pozicionált üdülőkörzetnek hosszútávon van szüksége a munkaerőpiac kihívásainak és a helyi közösségbe történő produktív beilleszkedés feltételeinek megfelelni képes erős térségi kötődésekkel rendelkező lakosokra. Ezért a köznevelés, a tehetséggondozás, a fiatalok kompetencia-alapú, közösségi elköteleződést és értékteremtést elősegítő képzési programok megvalósítása indokolt, amely során regionális és települési ösztöndíjprogramok indítása is szükséges. Figyelemmel kell lenni

az üdülőkörzet sajátos munkaerőpiaci igényeire, azonban az alapvető társadalmi integrációs célok alkalmazására is, különös tekintettel a társadalom periferiáin élő csoportokra. Az élethosszig tartó tanulás népszerűsítése és a helyi közösségek aktivizálása érdekében a jövőben megvalósítandó programoknak egyaránt kell céloznia a gyermek- és fiatalkorú népesség oktatását, képzését, szemléletformálását, valamint az aktív és időskorú népesség továbbképzését is. A humán szolgáltatások fejlesztésének úgy kell megvalósulnia, hogy érdemben hozzájáruljanak a térségi népességmegtartó-képesség erősítéséhez.

Az oktatás mellett hangsúlyt kell fektetni a **kulturális célú fejlesztésekre** is. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egésze része a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa program területének. Ez kiemelt jelentőségűvé teszi egyfelől a kulturális célú, jellemzően kisebb léptékű infrastruktúra-fejlesztéseket, de főként a helyi lakosság bevonását is célzó, nem csak a program évében működő, térségi szemléletet érvényesítő kulturális programok támogatását, végrehajtását, az ilyen célú képzéseket, partneri kapcsolatok erősítését. A kulturális fejlesztések és a településrendezés-fejlesztés összehangolását indokolja a Balaton-felvidék kultúrtáj világörökség-várományosi mivolta.

Mivel a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a különböző szakterületi beavatkozások egymással szoros kölcsönhatásban vannak, a térség jövőképe, és átfogó fejlesztési céljainak elérése csak koordinált, integrált fejlesztések útján lehet sikeres. A térségmenedzsment, koordináció és integráció intézményrendszeri feltételeit szükséges a jövőben megerősíteni, a térségi partnerséget, intézményi együttműködéseket segíteni kell. Fontos a kiemelt üdülőkörzet természeti-környezeti valamint társadalmi-gazdasági folyamatainak állandó monitorozása, a feltárt problémák egyedi programokon alapuló, intézményi együttműködések révén végrehajtott kezelése.

2.3 Átfogó célok megalapozása a helyzetértékelés alapján

A koncepciót megalapozó helyzetértékelő vizsgálat eredményei az alábbiak szerint támasztják alá a megfogalmazott átfogó célokat.

1. Átfogó cél: Megbízható jövedelem-szerzést és javuló életminőséget biztosítson a térség a helyi lakosok számára

A Balaton térsége természeti, táji értékekben, kulturális örökségben gazdag terület, melynek meghatározó részét a Balaton-felvidéki Nemzeti Park fogja össze.

A Balatonnál lakók fő bevételi forrását, első sorban a parti településeken évtizedek óta közvetlenül vagy közvetve a turizmus jelenti. Ennek köszönhetően a térségben országos viszonylatban kiemelkedő a vállalkozási aktivitás, ami mellé jelentős mértékű civil aktivitás is társul. A helyi társadalom a multikulturális jegyeket viseli magán (felmérések szerint 70.000 üdülőingatlanból 10.000-et külföldiek főleg EU állampolgárok tulajdonolnak). Az itt élők büszkéek szűkebb hazájukra, regionális identitás tudatuk erős.

A turizmus elvárásaihoz való alkalmazkodás eredményeként a térségben jelentős a felhalmozott vállalkozói szakismeret, az országos átlagot meghaladó, de a tényleges szükségletektől viszont elmaradó az idegen nyelvet valamilyen szinten beszélők aránya. A megerősödött piaci igényekhez való igazodás utolérhető az oktatásban is, kiemelten a szakképzésben. Részben a szolgáltatók felé megnyilvánuló elvárások, részben a Balaton, mint lakótérség exkluzivitása miatt az itt élőknek az országos átlagot meghaladó a képzettségi, iskolázottsági szintje.

A balatoni turizmust továbbra is erősen meghatározza a szezonális, azonban a szezonális kismértékű enyhülésével és a turisták számának növekedésével párhuzamosan - évek óta csökken a munkanélküliség, hasonlóan az országos értékekhez. Az éves átlagot tekintve parttól távolabbi településeken még mindig magasabb a munkanélküliség és az inaktív aránya. A 2018. I. negyedévi

adatok szerint a parti települések átlagos munkanélküliségi rátája 3,39 %, a parttól távolabbi településeké pedig 5,47 %, ami meghaladja az országos átlagot. A foglalkoztatottság erősen szezonális, mely részben köszönhető a nyári szezonban az állandó lakosságot szinte megduplázó üdülőtulajdonosok által elsősorban a szolgáltatások iránt támasztott keresletnek is. 2018. III. negyedévében a turisztikai főszezon és a mezőgazdasági termékek betakarításának fő időszakában a parti települések munkanélküliségi rátája 2,44%, a háttértelepüléseké 4,32 % volt. Az utóbbi években a térségben jellemzővé vált a munkaerőhiány, melynek – a térség munkaerőpiaci sajátosságaiból adódóan – erős ágazati koncentrációja volt megfigyelhető.

A válság éveiben a nyári szezon fokozatos lerövidülésével és a (különösen a külföldi turistákhoz köthető) forgalomcsökkenés nyomán a lakossági és vállalkozói bevételek kiszámíthatósága egyaránt lecsökkent, és az egészéves egzisztencia kialakítását lehetővé tevő munkalehetőségek száma is alacsony maradt. Ennek következtében növekedett az aktív korban lévők, főként a képzett fiatalok elvándorlása a térségből. E jelenség ma is érezteti hatásait. A főszezonon túli időben máshol, gyakran külföldön munkát találó, szaktudással rendelkezők később gyakran már a turisztikai főszezonban sem térnek vissza. A magasan képzett lakosság egy jelentős részére jellemző, hogy az évnek csak egy részében élnek a Balaton mellett, de munkájukat a régió kívül végzik, munkájuk haszna is más régiókat gazdagít.

Mindezek miatt több település az év egy jelentős részében szinte „alvótelepüléssé” válik, különösen a Balaton felvidéken, ilyenkor „se lakók, se turisták, se szolgáltatók nincsenek ezeken a településeken”. Következménye, hogy jelentős gazdasági, társadalmi eltérések tapasztalhatók viszonylag szűk távolságokon belül a partközeli és a parttól távolabbi települések, a városok és a kistelepülések, illetve az egyes kistérségek között.

A térségben az utóbbi másfél évtizedben pozitív vándorlási egyenleg volt kimutatható, jellemzően az ingatlannal már rendelkező idősebb korosztály költözik a Balatonhoz, az aktív munkavégzésétől való visszavonulását követően. Ennek következtében a népesség öregedési folyamata az országos átlagot is meghaladó mértékű. Az oktatási intézményekben pedig egyre súlyosabb mértékben észlelhető a munkaerő helyi utánpótlását jelentő gyermekek számának csökkenése.

A térség népességmegtartó erejének növeléséhez, megbízható és kiszámítható jövedelemforrásra, nemzetközi összehasonlításban is versenyképes jövedelmekre, magas minőségű köz- és piaci szolgáltatásokra, lakókörnyezetre van szükség. Ehhez egyaránt szükséges a fejlesztési források hatékony, térségi igényeket kiszolgáló, célzott felhasználása, az együttműködések ösztönzése, a regionális partnerség segítése és a versenyképesség biztosításához elengedhetetlen fejlesztési források előteremtése

2. Átfogó cél: Vonzó legyen elsősorban szolgáltatásokat kínáló és innovatív, magas hozzáadott értéket termelő vállalkozások számára

A Balaton térség természeti kincsekben és látnivalókban igen gazdag, sokszínű tájképi adottsággal rendelkező térség. Területének jelentős része természetvédelmi oltalom alatt áll, ugyanakkor az üdülőkörzet környezeti-természeti kincseit számos tényező veszélyezteti (pl. klímaváltozás, élőhelyek pusztulása, inváziós fajok terjedése). A természetes környezet nagyban kedvez a turizmusnak, ám speciális szabályrendszerével körültekintőbb és bonyolultabb feladat elé állítja a térségben megtelepíthető, megtelepedni képes ipari és mezőgazdasági termelést. A térség védelme érdekében érvényesített korlátozás és a területek fejlesztése, a gazdasági-társadalmi-környezeti fenntarthatóság szempontjai együttes figyelembevételével hangolandók össze. A méretgazdaságosságra törekvő ipari és a mezőgazdasági tevékenységek jelenleg is erős környezeti terhelést okoznak, melynek fennmaradása illetve növekedése a turizmust veszélyeztetheti térségi szinten. Hosszútávon javasolt a környezet- vagyoni- és közbiztonságot, valamint a térség jó hírnevét veszélyeztető ipari tevékenységek megszüntetése az üdülőkörzet területén.

A Balaton térség közlekedési megközelíthetősége sokat javult az elmúlt években. Az autópályákat és a főutakat érintő fejlesztések, a nagyobb településeket elkerülő autótutaknak és új közlekedési csomópontoknak köszönhetően a térség gépjárművel mind a négy égtáj felől könnyebben elérhető. Utasszállító és sport repülőgépek fogadására alkalmas repterek egyaránt megtalálhatók, valamint Sármelléken nemzetközi személyforgalmi repülőtér is működik. A vasúti közlekedés az északi és a déli parton egyaránt biztosított, de a közlekedésben vannak szűk keresztmetszetek, amik nem teszik eléggé vonzóvá vasúti közlekedést. Az egyes, főként a háttértelepülések között kapcsolatot teremtő úthálózat és a belterületi utak minőségének javítása továbbra is kiemelt feladat.

A Balaton térségében a mobil internet elérhetőség sokat javult az elmúlt években az új generációs távközlési hálózatok fejlesztésének eredményeként, de ennek hatása számos parttól távolabbi településen kevésbé érezhető.

Míg a Balaton parton lévő települések lakossága elsősorban a turizmusból él, a parttól távolodva egyre jelentősebb a mezőgazdasággal foglalkozók száma és aránya. A településen jelentős számú őstermelő tevékenykedik, azonban az általuk előállított agrártermékek nagyrészt nem kerülnek helyben feldolgozásra. Ezért is lenne célszerű a komplex és összehangolt helyi gazdasági programok megvalósítása, a helyi „körforgásos gazdaság” feltételeinek a kialakítása, a „helyi piacok” térségi szemlélettel történő működtetése, a helyben előállított termékek vendéglátásban történő széleskörű értékesítése.

A turizmushoz kapcsolódó munkavégzést és munkahelyeket a szezonális határozza meg. Bár a térségben igen magas a szolgáltatással foglalkozók száma, többségük közvetlenül vagy közvetve szintén a turizmusból él. A kiemelt nyári két hónapos turisztikai szezonon kívül a szolgáltatók többsége bezár, csökkentve a munkahelyek számát és súlyosbítva a települések, különösen a falvak szolgáltatás-hiányosságát. A BKÜ egyes területein elmaradás tapasztalható a térség városainak és prosperáló partmenti településeinek életszínvonalától. A háttértelepülések gazdaságfejlesztését akadályozza, hogy számos településen nincs helyben oktatási intézmény, háziorvosi szakellátás, járóbeteg szakellátás, gyógyszertár, posta, mely szolgáltatások csak hálózati rendszerben, jó elérhetőség mellett kínálhatók megfelelő színvonalon. Főként a somogyi háttértelepüléseken szegregátum-jellegű településrészek alakultak ki. Jellemző az elvándorlás és a munkavállalási korú és szakképzett lakosság számának csökkenése, a helyi közösség erodálódik.

A balatoni turisztikai szolgáltatók jelentős részének nyereségtermelő képessége és versenyképességi potenciálja úgy hazai, mint nemzetközi viszonylatban alacsony. E gyengeség (egyik) alapvető oka a turisztikai vonzerők szükséges mértékű és a változó fogyasztói igényekre (pl. kerékpározás) reagáló fejlesztésének elmaradásában és az átlagos minőségű és egyediség nélküli termékstruktúrában kereshető. Pedig magas gazdasági értékteremtési képességgel rendelkező vállalkozások és munkahelyek úgy jöhetnek létre, ha az iparágban versenyképes termékek, illetve szolgáltatások valósulnak meg. Vonatkozik ez a turizmusra és a turizmust kiszolgáló valamennyi iparágra, szolgáltatásra egyaránt, a helyi termékeket előállító termelőktől a szállásadóig, az étteremtulajdonosoktól az egészségügyi szolgáltatókig.

A versenyképesség fejlesztésével kapcsolatban tudomásul kell venni, hogy konkrét fejlesztéseket csak komplexitás megléte esetén szabad támogatni, akár a turizmusról, akár az egészségiparról, akár a mezőgazdaságról van szó. A versenyképesség kialakításának feltétele a hatékony és rugalmas üzleti környezet megteremtése. Az infrastrukturális háttér és a szakképzett, motivált munkaerő biztosításán túl speciális fejlesztési tudás elérhetőségére, szakmai kapcsolatokra, szervezeti együttműködésekre van szükség. Mindemellett biztosítani kell (a jelenleg hiányozó) a térség egyedi céljait támogató és fenntarthatóan működő pénzügyi támogatási célú konstrukciókat is.

A környezeti ártalmak csökkentése érdekében fontos az olyan beruházások támogatása, amelyek az alternatív energiafelhasználást, az energiahatékonyságot és a környezettudatos gondolkodást

részesítik előnyben, illetve alkalmazzák – hozzájárulva a térség vonzerejének megtartásához és növeléséhez, valamint a klímaváltozás hatásainak mérsékléséhez.

A világban az innováció vezérelt és tudás alapú gazdaság felértékelődése különösen értékes teszi a térség gazdaságának magas hozzáadott értéket termelő területeit. A Balaton térségében, illetve a környező nagyvárosokban (pl. Keszthely, Balatonfüred és Veszprém, Kaposvár) működő K+F és egyetemi oktatási tevékenységek jó alapot képeznek az innovatív tevékenységet végző vállalkozások Balaton térségben való letelepedésére, illetve további fejlődésére.

A Pannon Egyetem kutatási-fejlesztési tevékenységével, egyéb szakmai szolgáltatásaival folyamatosan részt vesz a térség gazdasági életében, pl. innovatív kutatás-fejlesztési feladatok megoldása, vagy vállalatok minőségbiztosítási rendszerének fejlesztése. A Pannon Egyetemen belüli szakmai munkamegosztás alapján Keszthelyen a biomassza alapanyagú energiahordozók (bioüzemanyagok) előállítás kérdésköre, ezek felhasználását követő melléktermékek mezőgazdasági alkalmazhatóságának kutatása, valamint új mezőgazdaságban hasznosítható zöldség- és gyümölcsfajták előállítása zajlik. Agrártudományi Centrum tevékenységében az agrárágazati K+F, a mezőgazdasági szak-tanácsadás regionális irányítása, szaktanácsadók képzése és a vidékfejlesztés ágazati feladatainak ellátása meghatározó. Siófokon, a Gábor Dénes Főiskolán informatikus, közgazdász és turisztikai szakemberek képzése zajlik. Nem a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben helyezkedik el, de a térséghez több szállal kapcsolódik a Kaposvári Egyetem, melynek vidékfejlesztési, agrárágazati, idegenforgalmi képzései a kiemelt üdülőkörzet fejlesztésében is hasznosulnak, valamint regionális felsőoktatási, kutatási klaszter-együttműködés kezdeményezésére is alapot adhatnak. A régió tudományos életének meghatározó intézményében az Ökológiai Kutatóközpont Balatoni Limnológiai Intézetben (Tihany) ökológiai kutatások mellett alga- és moszatkísérletek is zajlanak, emellett az intézmény a Balaton ökológiai rendszerének monitorozása kapcsán rendelkezik jelentős tudományos kapacitással, melynek kapcsolódó infrastrukturális elemei fejlesztésre szorulnak.

Balatonfüreden működik a Rendszertudományi Akkreditált Innovációs Klaszter, melyhez kapcsolódó innovációs központban a rendszertudományokhoz köthető logisztikai, informatikai, mobil technológiai, szoftvertesztelési kutatásokat és fejlesztési tevékenységeket végeznek. A központ együttműködik a mobil technológiák és szoftvertesztelési metodikák területén a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemmel, illetve a mobil technológiák és e-Health kutatási területén az Óbudai Egyetemmel.

3. átfogó cél: Vonzó természeti és épített környezeti feltételeket és magas színvonalú szolgáltatásokat biztosítson a térséget felkeresők számára, melynek eredményeként növekedjen a Balaton térségébe látogató turisták tartózkodási ideje, attrakciókhoz kapcsolódó költségekben és szolgáltatásvásárlásban megmutatkozó elégedettsége.

A térség gazdaságában jelentős súlya van a turizmusnak, a magyarországi turisztikai bevételek közel negyede a Balaton turisztikai régióban keletkezik. A korábbi idegenforgalmi hanyatlást felváltotta egy tartós forgalomműködés, mely mind a vendégek, mind a vendégéjszakák számának növekedésében tetten érhető. Főként a belföldi turizmus forgalmi adatai járultak hozzá a bővüléshez, azonban a vendégek átlagos tartózkodási ideje az elmúlt években stagnált.

A legújabb települési gazdasági erő számítások szerint a Balaton térsége kimutathatóan lassabban növekszik, mint az ország más térségei általában, s ez a megállapítás sajnos a hazai vidéki átlaghoz képest is elmondható.

A turizmus versenyképessége növekedett az elmúlt időszakban – míg 2010-ben évvel összesen 4,2 millió vendégéjszakát regisztráltak a balatoni kereskedelmi szálláshelyeken, addig 2018-ban már 5,8 milliót. A régió kereskedelmi szálláshelyein mért átlagos tartózkodási idő az 1998. évi 5,1 éjszakával szemben 2005-ben 4,0 éjszaka, 2011-ben már csak 3,36 éjszaka volt. 2018-ra tovább csökkent ez az

érték, ekkor már csak 3,18 éjszakát tartózkodtak a kereskedelmi szálláshelyek vendégei a Balatonnál. Ez részben a megváltozott üdülési és szabadságolási szokásoknak is köszönhető.

A turisták utazási motivációiban az utóbbi évtizedben jelentős változások figyelhetők meg, melyet a szolgáltatók kínálatukkal nem követtek, és kimutatható, hogy a látogatók igény szintje is évtizedek óta magasabb, mint ahogy azt a hazai szolgáltatók színvonala követte volna. Továbbá fontos kiemelni, hogy Európa más térségeiben egyre komplexebb és magasabb színvonalú szolgáltatásokat kínálnak a természet közeli desztinációk pl. Ausztriában, Németországban, Csehországban. Ezen desztinációk az elmúlt 10 évben jelentős versenytársai lettek a Balaton térségének, aminek szintén szerepe lehet az osztrák és német turisták elmaradozásában. A fentiek következtében a Balatonnál a külföldi, elsősorban nyugati vendégek számának aggasztó csökkenése mellett megmaradt a magyar turistáknak a külföldi desztinációkon való jelentős vásárlóerőként való megjelenése. A belföldi turistaforgalom ma Balaton térségében a legnagyobb az ország turisztikai régiói között.

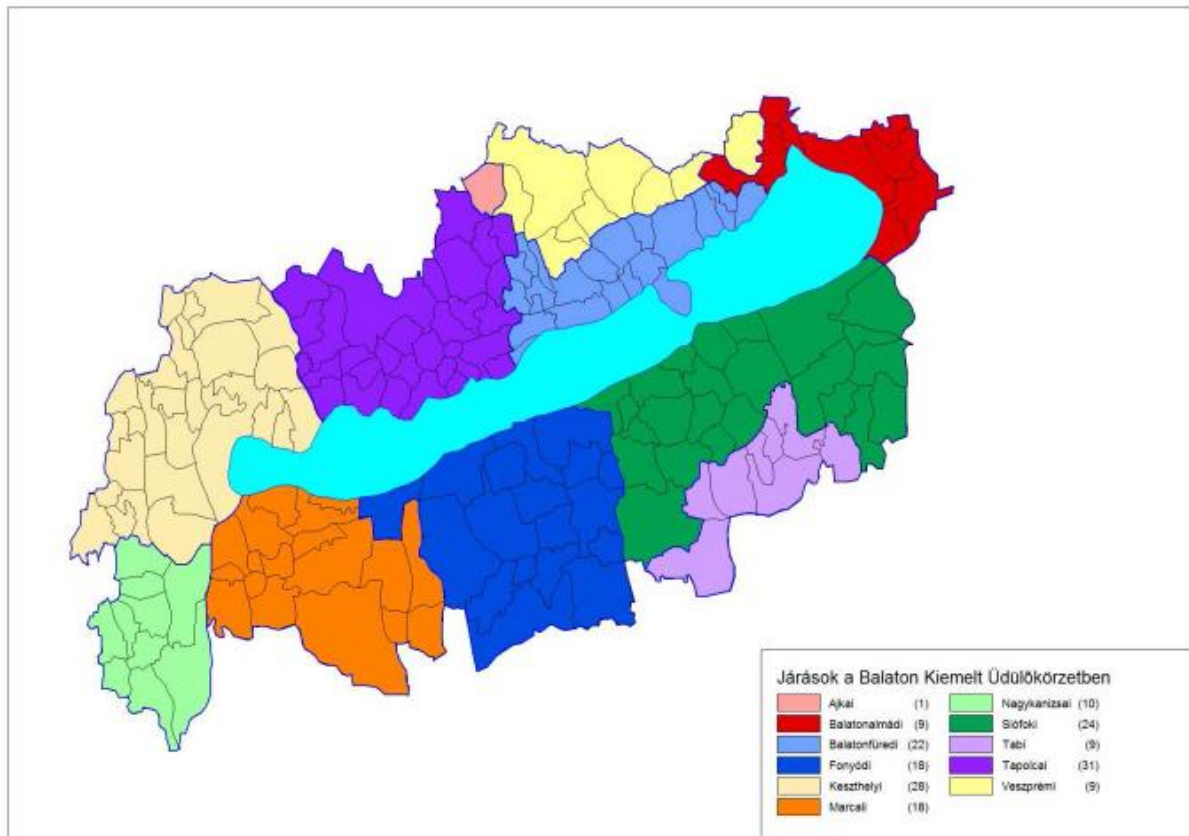
A turisztikai attrakciók kapcsán az elmúlt években olyan fejlesztések valósultak meg, melyek hozzájárultak a turisztikai kínálat minőségi színvonalának javításához, illetve a természet közeli, aktív turisztikai élmények átéléséhez: Vitorláskikötők fejlesztése, Balaton körüli kerékpárút és a rá csatlakozó hálózat fejlesztései, kitáblázása, strandok infrastrukturális és eszközfejlesztése, illetve sportolási (sportpálya létesítése) és családbarát szolgáltatások fejlesztése (kismedence, homokos part), kiállítóhelyek látogatóközpontok, kalandparkok létesítése és kilátók építése. A turisztikai vonzerő fejlesztések mellett továbbá a látogatói szám fenntartása az állami támogatással megújult, vagy felépült 4 csillagos szállodáknak, valamint a rekreációs és szálláshely szolgáltatás-vásárlás állami támogatásával (pl. Széchenyi Pihenő Kártya) is ösztönzött belföldi kereslet fellendülésével magyarázható. Sajnos ezzel párhuzamosan csökkent a külföldi vendégek száma. A 2010-es évek elején mérhető forgalmi mélypont után kismértékben nőtt csak a külföldi vendégek száma, és a növekedési trend sem töretlen. Mindeközben az adriai tengerpart kedvező elérhetőségével, más európai tavak (pl. Garda –tó, Fertő-tó, ausztriai kisebb tavak) környezetének fejlesztésével továbbra is erős konkurenciái vannak a térségnek.

A térség turizmusának szervezésére az elmúlt évtizedben létrejöttek a kisebb térségekre, településekre vonatkozó desztináció menedzsment szervezetek, de ezek sem hoztak átütő eredményt a térség turizmusában. Ennek részben oka, hogy az elmúlt években a Balaton nagytérségi szintű turisztikai promóciójában és szervezésében alulról jövő kezdeményezések szintjén kevés előrelépés történt, az állam turisztikai marketing tevékenységétől továbbra is kiszolgáltatott maradt. E szükségletet elégítheti ki a jövőben a Magyar Turisztikai Ügynökség, azonban eddig nagy hatású Balatonnal kapcsolatos marketing tevékenységet a szervezet nem tudott kifejteni.

4. átfogó cél: Az igényekhez rugalmasan igazodó és folyamatosan megújulásra képes szolgáltató intézmények

2013. január 1-től a 2012. évi XCIII. törvény értelmében - a járások kialakítása, valamint egyes ezzel összefüggő törvények módosítása - a Balaton térség területén 11 járás található, ezek az Ajkai-, Balatonalmádi-, Balatonfüredi-, Fonyódi-, Keszthelyi-, Marcali-, Nagykanizsai-, Siófoki-, Tatabánya-, Tapolcai- és Veszprémi járások. A legtöbb esetben a járások határai is keresztezik az üdülőkörzet határát, a 11 járásból 2 – Balatonfüredi járás és Siófoki járás – található teljes területével a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet érintő járások³



Adatforrás: www.jarasinfo.hu

A térség intézményrendszerére a megosztottság jellemző, ami elsősorban a régió közigazgatásáról és területi önkormányzati lehatárolásáról mondható el, de mindez a részterületek (ágazati igazgatás, szolgáltatások) vonatkozásában is állítható. A meglévő szervezetrendszer gyengesége egyrészt széttagoltságában ragadható meg, másrészt jelentősebb saját forrásokkal rendelkező, együttműködést elősegítő szerveződések sincsenek jelen kellő számban és felhatalmazással a Balaton térségben. A térség területén (azok hagyományos, Balaton térségben nem található megyeszékhelyekre telepítettsége miatt) nincsenek meg, illetve hiányosan vannak jelen a középfokú szolgáltatások, így az igazgatási, egészségügyi, oktatási, közművelődési, pénzügyi stb. elemei, intézményei, illetve azok megközelíthetőség a térség területének nagy részén – a közlekedési kapcsolatok és a távolság miatt – problematikus.

A fejlesztéspolitikai intézményrendszer határfoka sok tekintetben javult a korábbi időszakokhoz képest. A forráskihelyezések elemzésének eredményei szerint a térségbe jutó fejlesztési források mértéke a 2014-2020-as időszakban eddig soha nem látott volument ért el. A megítélt és kifizetett támogatások tekintetében egyaránt megelőzi a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet az összes magyarországi megyét az egy lakosra vetített értékek dimenziójában. Az uniós és hazai költségvetési fejlesztési források kihelyezése csak töredék részében történik térségi koordinációban. A balatoni fejlesztések koordinálására létrehozott és központi, regionális valamint helyi szereplőkkel rendelkező Balaton Fejlesztési Tanács hatásköre és fejlesztési, koordinációs lehetőségei, illetve a munkaszervezetként működő Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. kapacitásai és támogatáspolitikai tapasztalatai az állam által centralizált hatáskörök és támogatási rendszerek miatt nagymértékben kihasználatlanok. „A Balaton Fejlesztési Tanács forráskoordinációs szerepének megerősítése – mint

³Balatonvilágos település 2013. január 1. napjától nem a Balatonalmádi, hanem a Siófoki járás része.

decentralizált források felett rendelkező, térségi integrációs szerv – oldhatja az alacsony határfokú térségi koordinációból adódó diszfunkcionalitásokat.

Az együttműködésre való nyitottság és a stratégiai gondolkodás, tervezés fokozása további feladatként jelenik meg, hiszen ez erősen kihat a Balaton térség szervezetrendszerének hatékonyságára. A koordinátlanság jeleit leginkább állami intézmények és vagyontárgyak viselik magukon hagyományosan, azonban a nagyívű forráskihelyezések a koordinátlanságból következően számos térségi konfliktust is okoztak.

A Balaton térségben a civil aktivitás jelentős mértékű, amelyben az állandó lakosok mellett jellemzően az üdültulajdonosok is részt vesznek (pl. Nők a Balatonért Egyesület, Balatoni Civil Szervezetek Szövetsége). Ugyanakkor bár korábbi érdekképviselői munkájukra egyre nagyobb szükség lenne, a Balatoni Fürdőegyesületek Szövetsége az utóbbi időkben inaktív.

A térségben a szociális és egészségügyi szolgáltatást nyújtó intézményekre is rányomja bélyegét a turizmus erőteljes szezonális jellege. A nyári hónapokban a szolgáltatók nagyon erős terhelésnek vannak kitéve, ami miatt az igénybevevők a szolgáltatás elégtelenségére panaszkodnak. Főszezonon kívül az állandóan a településen lakók relatív alacsony száma miatt a szolgáltatások iránti igény a töredékére csökken, a szolgáltatások fennmaradása csak úgy biztosítható, ha ebben az időszakban csökkentett kapacitással működnek, ami ismételt panaszokat vált ki az itt élők körében. A kistérségeken az alacsony gyermekszám miatt aránytalan terhet jelent az oktatási és nevelési intézmények működése. Hasonló problémák vannak az idősok ellátása terén is.

2.4. A térség fejlesztésének stratégiai céljai

A térség fejlesztésének stratégiai céljait az átfogó célokhoz illeszkedve határoztuk meg 2030-ig. Az egyes stratégiai célok több átfogó cél elérését is támogathatják.

Stratégiai célok:

Innovatív Balaton!	A Balatoni gazdaság jövedelemtermelő és minőségi, egész éves foglalkoztatási képességének javítása a helyi és kapcsolódó tudásbázisokkal való együttműködés eredményeként az új termékek, szolgáltatások fejlesztése révén
Aktív és élményt adó Balaton!	A turizmusból származó bevételek növelése, illetve a kapacitások egész éves kiegyensúlyozottabb kihasználása a turisztikai termékek és szolgáltatások összehangolt fejlesztésének eredményeként.
Balatoni egészség és megújulás!	A régióban élők és ide látogatók egészségi állapotának és életminőségének javítása a térség természeti forrásaira épített egészségügyi szolgáltatások igénybe vétele és közvetítése által.
Balatoni terméket az asztalra!	Helyben, vidéki térségekben előállított és feldolgozott egészséges élelmiszerek termelésének, feldolgozásának és fogyasztásának az ösztönzése
Megújuló balatoni közösségek!	A társadalom harmonikus fejlődésének záloga a dinamikusan működő gazdaság mellett a térségben, vidéki területen élő közösségek folyamatos megújulása
Természetes Balaton! Egészséges környezet, tiszta Balaton!	A táj valamint a felszíni és felszín alatti vízkészletek fenntartható módon való használata az eltérő területi adottságok figyelembe vételével, a biodiverzitás megőrzése, a környezet szennyezés mérséklése és a környezet terhelésének a térség fenntartható fejlődését biztosító keretek közé szervezése, a települések építészeti színvonalának emelése, fenntartható területhasználat
Elérhető Balaton!	Környezetbarát és a változó igényekre rugalmasan reagálni képes, erőforrás hatékony közlekedési rendszer működtetése a Balaton térségében

A stratégiai célok részletezése a Balaton Kiemelt Térség Területfejlesztési Programjának Stratégiai Program kötetében kerül megjelenítésre.

Horizontális jellegű fejlesztési célok

A horizontális célok között olyan általános térségi fejlesztési elveket és szükségleteket célszerű megjeleníteni, melyek minden területi, ágazati fejlesztés kapcsán relevánsak lehetnek. A horizontális célok érvényesítése minden releváns stratégiai cél és fejlesztési beavatkozás végrehajtása során szükséges. A programvégrehajtás során alapvetően azon projektek megvalósítása támogatandó, amelyek megfelelnek ezen céloknak.

- *Fenntartható környezet- és tájhasználat*, mely során a tervezett beruházások, (pl. ingatlan-, vonalas infrastruktúra-fejlesztések) figyelemmel vannak a természeti értékek védelmére, a táji értékek és a tájkarakter védelmére, a vízbázisok védelmére, a levegőszennyezés, a zajszennyezés és fényszennyezés csökkentésére, a hulladékok keletkezésének mérséklésére. A fejlesztések során figyelemmel kell lenni a térségi, illetve települési rendezési tervekre, amelyek az egyes településeken, illetve térségekben a természeti, környezeti értékek, adottságok és erőforrások figyelembe vételével befolyásolják az egyes beruházások megvalósítását.
- *Barnamezős területek hasznosítása*, illetve a használaton kívül épületek, területek (pl. kiskertek, üres ingatlanok) „újrahasznosítása” a zöldmezős beruházások helyett.
- *Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása* és az esélyegyenlőség érvényesítése a fejlesztési programokban, illetve a fejlesztések hatásainak szétterítése.
- *Az egyedi diagnózis alapú fejlesztési elvek érvényesítése a különböző szintű területi beavatkozásokban*; különösen a vidékfejlesztési célú, hátrányos helyzetű társadalmi csoportokat érintő beavatkozásoknál szükséges a helyi társadalmi szükségletekre, igényekre reagáló, egyedi fejlesztési programok végrehajtása és nyomon követése.
- *Korszerű információs és kommunikációs technológiák (ICT) alkalmazása*, mely során biztosítani kell az információknak a hátrányos társadalmi csoportokhoz való eljutást.
- *Balaton térségen belüli partnerségi együttműködések ösztönzése* az érintett szakmai szervezetek, intézmények között, illetve az állami, önkormányzati és civil szervezetek közti partnerségben.
- *Mindennapi élet biztonságának javítása a Balaton régióban*, amely magában foglalja a szárazföldi és vízi közlekedés biztonsági intézkedések révén a balesetek kockázatának mérséklését, illetve vagyon és személyi biztonságjavításhoz kapcsolódó intézkedéseket.
- *Eredményes kommunikáció* – a Balaton fejlesztésének, a térség működésének marketing célokat is szolgáló, folyamatos, célzott, programszerű kommunikációja, transzparencia biztosítására és a térségi identitás erősítésére.

2.5. A fejlesztési célrendszer meghatározása a térségen belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre

A Balaton térség fejlesztése kapcsán korábban nem volt célszerű általánosan kijelölni fejlesztési tércategóriákat, mivel az egyes fejlesztési területeken, így pl. a turizmus, vagy az általános gazdaságfejlesztés, illetve a környezeti infrastrukturális rendszerek, vagy a humán ellátórendszerek működtetése kapcsán eltérő térségi összetételű és léptékű együttműködések a relevánsak.

Azonban a térségben található hátrányos helyzetű, elmaradottabb mikrotérségek felzárkóztatása éppen a térségi versenyképesség miatt előtérbe kell hogy kerüljön, ezért a leszakadó háttérterületek helyi szükségleteken alapuló, a társadalmi-gazdasági integrációt célzó programalapú fejlesztése indokolt. Emellett a város-vidék kapcsolatok megerősítése csökkentheti a területi differenciákat.

A Balaton térségére vonatkozó koncepció elsősorban a gazdasági fejlesztés lehetőségei szempontjából kezeli az egyes tércategóriákat. Így az alábbiakban javaslatot teszünk - nem településhatárosan – azokra a térségi általános gazdaságfejlesztési, turisztikai, illetve vidékfejlesztési együttműködési keretekre, melyek mentén javasolt a program megvalósítási szakaszban a fejlesztések szervezésére.

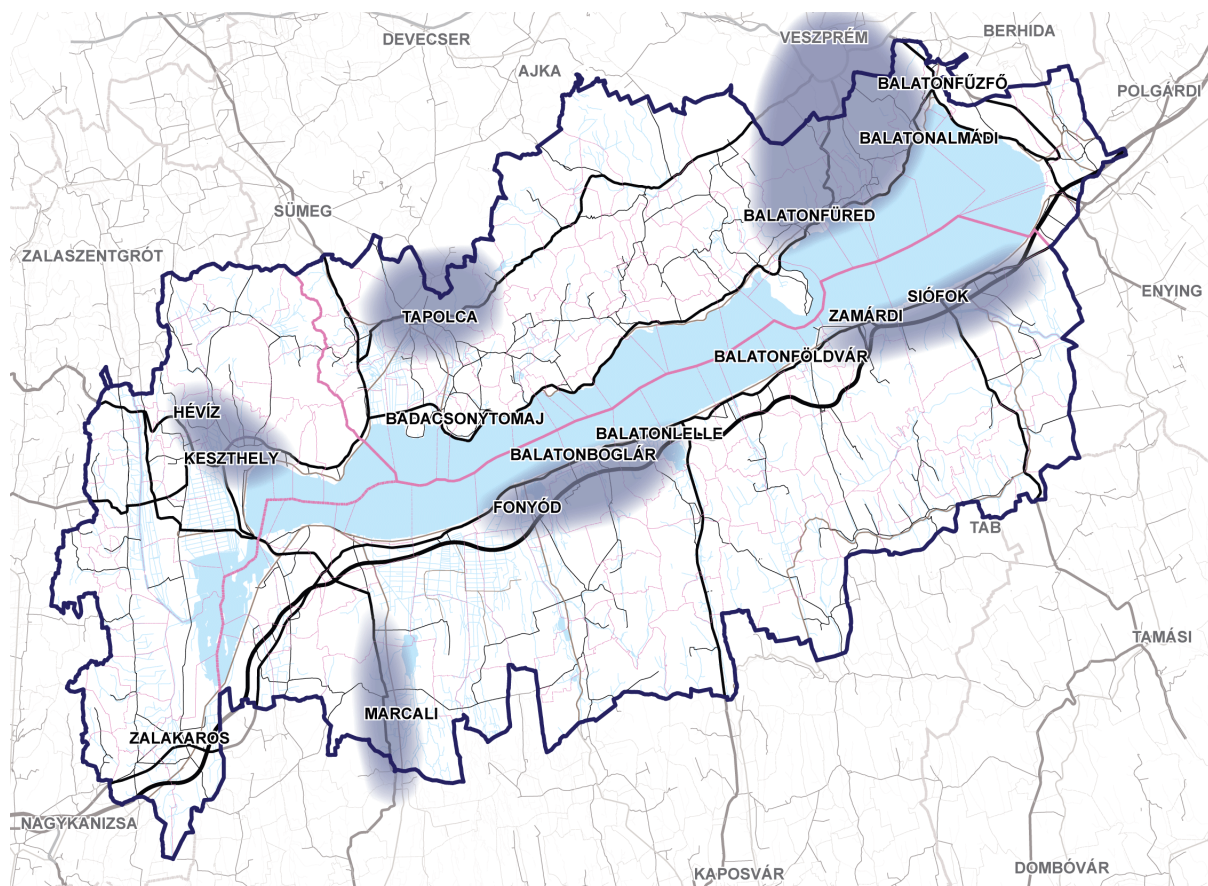
Térségi alapú gazdaság szervezés a nagyobb városok és agglomerációs körzetek bázisán

Az általános célú (nem turisztikai) gazdaságfejlesztési támogatásokat javasolt térségi programokon keresztül szervezni, mely során a helyi szereplők bevonásával hatékonyabban érvényesíthetők a térségi adottságok, illetve valósulhat meg a tudásbázisok, szakmai tapasztalatok magasabb színvonalú hasznosítása. A térségi gazdaságfejlesztési programokat javasolt azon meghatározó lélekszámú városok, illetve agglomerációs körzetek köré szervezni, melyek vonzáskörzete döntően a Balaton térségében van. Ezek a következők, melyeket a lenti térkép is ábrázol:

Gazdaságfejlesztési térségek központi települései	A térségen belül meghatározó települések lakónépessége 2018. év végén (fő)
Siófok-Zamárdi térsége	31182
Balatonfüred, Balatonalmádi, Balatonfűzfő térsége	33277
Keszthely-Hévíz térsége	27453
Fonyód-Balatonlelle-Balatonboglár térsége	17022
Tapolca térsége	16772
Marcali térsége	11169

Forrás: KSH-TStar

Városi agglomerációs térségek, mint a gazdaságszervezés központjai



Kiemelt turisztikai központok és térségeik

A turizmusnak eltérő a jelentősége a Balaton térség településein. A vendégéjszakák alapján három markáns térségi központot lehet megkülönböztetni: Balatonfüred, Siófok és Hévíz-Keszthely térsége.

Hévíz térsége turisztikai szempontból együtt kezelendő a közeli Keszthellyel, hiszen a települések adottságai jól kiegészítik egymást, továbbá javasolt együttesen kezelni azokat a közeli, turisztikai szempontból meghatározó településeket, ahol kiemelt adottságként jelentkezik a termál- és gyógyvíz egész évben történő jóléti, illetve gyógyítási célú hasznosítása. (pl. Zalakaros, Kehidakustány, Alsópáhok). Ezen térségnek kiváló adottságai vannak arra vonatkozóan, hogy magas színvonalú, elsődlegesen külföldieket fogadó egészségturisztikai, illetve gyógyító, rehabilitációs központtá váljon Közép-Európában. Ehhez a vonzerőként jelentkező, egyediséggel is bíró szolgáltatások mellett szükséges a közlekedési elérhetőség javítása (pl. repülőtér hosszú távú működtetése, közúti közlekedés fejlesztése a nyugat-európai autópályákról), illetve egyéb, a vendégek kiszolgálását és kikapcsolódását segítő turisztikai szolgáltatásoknak (pl. vendéglátás, aktív turizmus, kulturális programok) a jelenleginél magasabb színvonalon, való nyújtása. Mindezek mellett a helyi lakosság igényeire is reagáló települési, mikrotérségi szolgáltatásfejlesztés végrehajtás is indokolt.

Balatonfüreden az elmúlt években jelentős turisztikai célú és településképp javítását szolgáló fejlesztések zajlottak le. A várost a kulturális, épített örökség értékek magas színvonalú megőrzése, a kulturális, gasztronómiai programok és egyéb, pl. sport, szakmai konferencia rendezvények sokszínűsége jellemzi. Az elmúlt években a város természet közelséget hangsúlyozó fejlesztések is megvalósultak. Balatonfüredhez hasonló kulturális és természeti

vonzerőelemeket egyaránt felvonultató értékekkel bír a közeli Tihany. A Balaton északi partján, illetve a parttól távolabbi településeken, a Balaton-felvidék turizmusát szintén meghatározza a hagyományőrzés, a természet közelség, a kerékpározás, természetjárás és lovaglás lehetőségei, a helyi termék előállítás és értékesítés, valamint a borászat.

A régió É-K-i sarkában körvonalazott agglomeráció kialakulásában és térségi hatásaiban turisztikai kapacitásait, vonzerejét és nonprofit intézményi szolgáltató potenciálját tekintve jelentős szerepet játszik a BKÜ részét nem képező, viszont a tótól légvonalban mindössze 7, közúton pedig mintegy 10 km-re levő megyeszékhely, Veszprém. A megyei jogú város szerepe a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet életében különösen fontossá válik a Veszprém-Balaton Európa Kulturális Fővárosa 2023 programsorozat végrehajtása és az arra történő felkészülés révén. Emellett Veszprém a Magyar Turisztikai Ügynökség Balaton térségi programterületét képező Balaton Kiemelt Turisztikai Fejlesztési Térség része is. A Kelet-Balaton térség fejlődése tekintetében kockázatot jelent a tótól mintegy 4 km-re elhelyezkedő királyszentistváni hulladékkezelő üzem.

Siófok jelentősége a Balaton turizmusában megkérdőjelezhetetlen. A városban, illetve az autópálya mentén, a déli parton az elmúlt években nőtt az üdülési célú ingatlanforgalom, ami a saját tulajdonú ingatlanok üdülési célú használatára utal. Emellett a városban számos apartmanház-beruházás zajlott le az elmúlt években. Siófok turizmusában kiemelt szerepe van a jó elérhetőségének, Budapesthez való relatív közelségének, a rendezvényeknek, illetve a Balaton part relatív nagy területen történő megközelíthetőségének.

A rendezvények turisztikai hatásai kapcsán fontos kiemelni Zamárdi példáját, hiszen a fiataloknak szóló Balaton Sound könnyűzenei fesztivál megszervezése, valamint a megegyező helyszínen megrendezett egyéb nagy fesztiválok megjelenése óta a településen nagyon jelentősen emelkedtek a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák. Igaz, hogy ez a turisztikai szolgáltatások, szálláshelyek, vendéglátóegységek (ezen belül kiemelt az időleges, mobil egységek szerepe) és jelentős terhelését jelenti, a jövőben célszerű a kulturális és sport programok szervezéskor a turisztikai infrastruktúra évi kihasználtságára törekedni. Ez nem feltétlenül a nagyobb tömegeket vonzó rendezvények elhagyását jelenti, hanem a nagy rendezvényeken kívüli szolgáltatás, programkínálat fejlesztését. Emellett fontos, hogy a kulturális rendezvények megszervezése, térségbe vonzása kapcsán minél erőteljesebben jelenjen meg a balatoni ökológiai rendszer védelme.

Siófok térségében javasolt egy nagy léptékű szórakoztató park megépítése, ami akár egész napos kikapcsolódást tud kínálni egy családnak. Egy ilyen léptékű fejlesztés kapcsán is érvényesíteni szükséges a koncepcióban lefektetett környezeti, ökológiai fenntarthatósági elveket. A déli part mentén fokozottan törekedni kell arra, hogy az északi parthoz hasonlóan a parttól távolabbi településeket a korábbi időszakhoz képest még intenzívebben vonják be a természet közeli turisztikai program kínálatba (pl. gyalogtúrázás, kerékpározás, lovaglás, illetve helyi termékek előállítására épülő gasztronómiai programok).

Javasolt a jövőben az érintett térségekben a támogatások hatékony felhasználása és fejlesztési igények harmonizálása érdekében a térségi alapon szervezett turisztikai programcsomagok kialakítása és megvalósítása.

Vendégéjszakák száma kereskedelmi szálláshelyeken a BKÜ kiemelt turisztikai jelentőségű településein

	2002. év	2008. év	2012. év	2013. év	2014. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év ⁴
Hévíz	955 596	909 740	1 004 622	1 048 682	987 367	972 465	1 056 234	1 130 399	1 135 516
Siófok	869 055	667 360	625 333	674 955	706 856	713 545	772 975	718 834	660 229
Balatonfüred	535 274	578 088	479 711	508 285	543 500	595 922	623 036	694 931	729 059
Zalakaros	225 563	377 916	403 133	411 794	428 900	475 869	500 319	554 271	637 342
Balatonszemes	130 221	144 158	149 602	163 889	169 956	167 601	169 258	170 834	173 438
Keszthely	201 716	159 226	134 928	162 639	166 187	137 439	165 946	223 630	165 670
Fonyód	135 887	92 478	116 076	109 120	127 489	121 062	124 106	114 750	104 153
Zamárdi	48 510	72 300	112 022	222 768	189 531	183 062	199 637	191 988	197 910
Alsópáhok	110 024	135 206	111 974	104 749	113 525	107 875	120 222	114 442	n.a.
Zánka	184 335	101 542	105 853	144 192	175 786	165 090	155 064	146 126	183 993
Tihany	192 517	137 935	93 618	104 250	118 522	119 320	120 709	130 895	147 523

A vendégéjszakák számának változása 2002 – 2018 között

Település	Változás 2002/2018
Hévíz	18,8
Siófok	-24
Balatonfüred	36,2
Zalakaros	182,6
Balatonszemes	33,2
Keszthely	-17,9
Fonyód	-23,4
Zamárdi	308
Alsópáhok	4
Zánka	-0,2
Tihany	-23,4

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis

Vidékiek térségei

A Balaton térsége összességében egy alacsony népsűrűségű, vidékiek térségnek tekinthető, ahol jelentős tere van a vidékfejlesztési célú, így a mezőgazdasági termékek termesztésén és előállításán, illetve a vidéki kisvállalkozások megerősítésén és elsődlegesen a helyi lakosságot kiszolgáló alapszolgáltatások fejlesztésén alapuló programoknak. A térség elsősorban somogyi és zalai háttértelepülésein feltárható társadalmi jelenségek komplex társadalmi integrációs programok végrehajtását is szükségessé teszik. A vidékiek területekre érvényes fejlesztési célokat elsősorban a

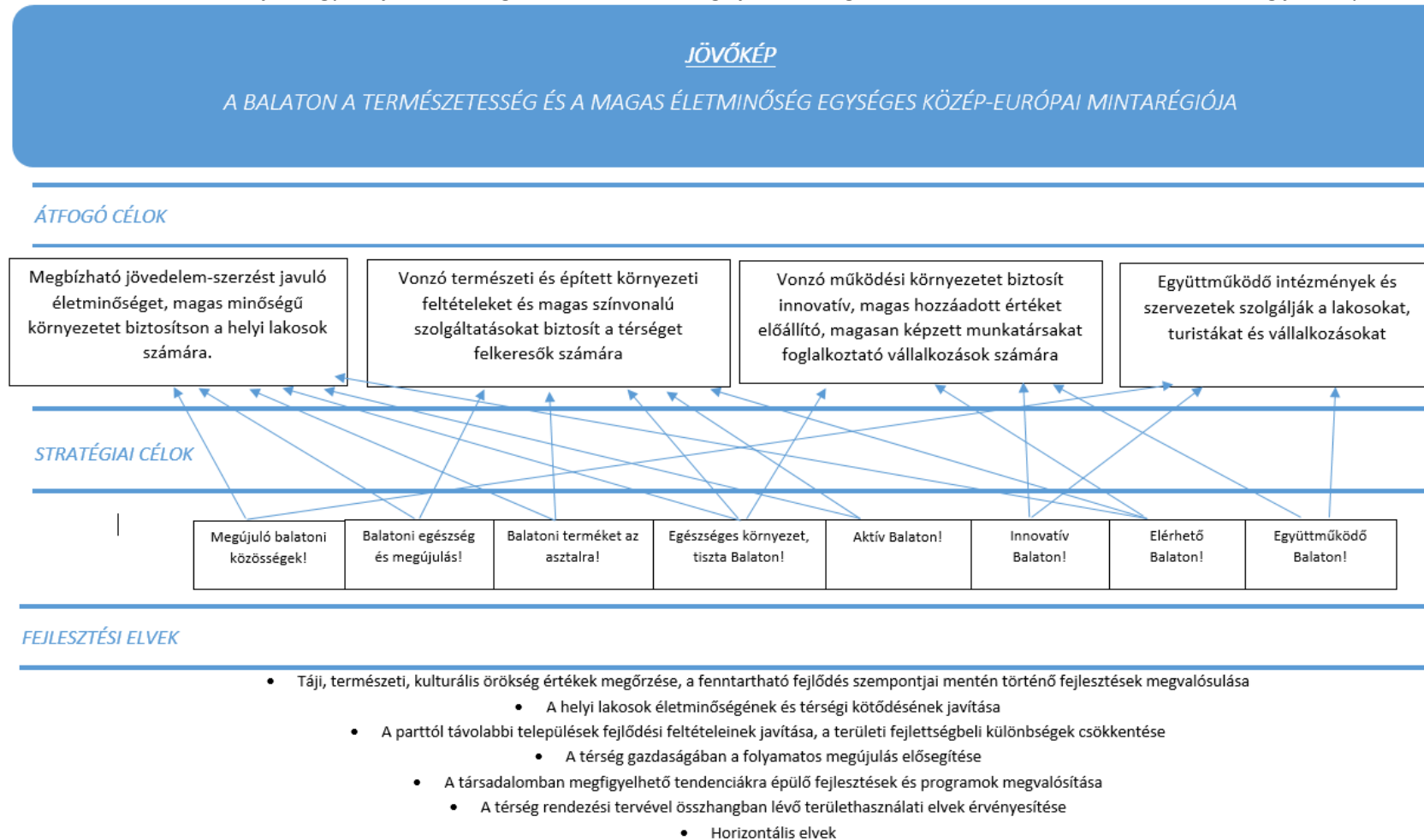
helyi vidékfejlesztési egyesületek (Leader közösségek) által kialakított és működtetett programok révén valósítják meg. A jövőben is fontos ezen programok szerepe a Balaton térségben, bár a programok meglévő forrásai csekélynek mondhatók. A helyi közösségek lehatárolására jelen koncepció nem tesz javaslatot, de kíváncsnak tartja, hogy ha a megyei közigazgatási rendszerhez illeszkedően szerveződnek ezek a közösségek, akkor az érintett szereplők minél inkább törekedjenek a Balaton térség egységes lefedésére. Az üdülőkörzet elmaradott, leszakadó, vidékies térségeinek fejlesztését javasolt tematikusan célzott, komplex, intézményi és finanszírozási szempontból decentralizált mikrotérségi programok keretében végrehajtani.

3. A célrendszer koherencia vizsgálata

3.1 Belső koherencia vizsgálat

3.1.1. A jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolatának bemutatása

A következő ábra bemutatja, hogy a kijelölt stratégia célok miként szolgálják az átfogó cél elérését, illetve tartalmazza a térség jövőképét és fejlesztési elveit:



3.2 Külső koherencia vizsgálat

3.2.1. A célrendszer kapcsolata az OFTK-val

1/2014 (I.3.) OGY Határozatban elfogadott Országos Fejlesztéspolitikai és Területfejlesztési Koncepció alapján Balaton térség fejlesztésében meghatározott feladatokat az alábbi stratégiai célok és azok eléréshez kapcsolódó eszközök kezelik:

OFTK-ban szereplő feladatok	Balatonai fejlesztési koncepció stratégiai céljai
A fenntartható és versenyképes turizmus megteremtése, a térség változatos vonzerőire épített új és komplex turisztikai termékek kialakítása, magas színvonalú szolgáltatások biztosítása.	A turizmusból származó bevételek növelése, illetve a kapacitások egész éves kiegyensúlyozottabb kihasználása a turisztikai termékek és szolgáltatások összehangolt fejlesztésének eredményeként. A régióban élők és ide látogatók egészségi állapotának és életminőségének javítása a térség természeti forrásaira épített egészségipari szolgáltatások igénybe vétele és közvetítése által.
A főszezon mellett tavaszi és őszi szezon megteremtése, egész éves kínálati programcsomagok kialakításával, ennek érdekében térségi turisztikai hálózatok, tematikus utak kialakítása, megerősítése.	
Egységes térségi turisztikai menedzsment mellett a turisztikai kínálat területileg differenciált tervezésével a vendégforgalom területi szétterítése, a háttérterületek adottságain (borvidék, nemzeti park, hegyek, erdők, aprófalvak, történelmi emlékek, népi hagyományok gasztronómia stb.) alapuló alternatív turisztikai termékek kínálatának kifejtése és „értékesítése” a parttól távolabbi településeken.	
A Balaton, a vizes élőhelyek és egyéb természeti területek ökológiai és kémiai állapotának megóvása és további javítása, a vízszint ingadozásból fakadó problémák mérséklése, a Balaton-part terhelésének korlátozása, a nádasok védelme, a térség élő és élettelen természeti értékeinek megőrzése.	A táj fenntartható módon való használata az eltérő területi adottságok figyelembe vételével, a biodiverzitás megőrzése, a környezet szennyezés mérséklése és a környezet terhelésének a térség fenntartható fejlődését biztosító keretek közé szervezése, a települések építészeti színvonalának növelése.
A térség további beépítésének megakadályozása, tájrehabilitáció, a tájsebek kezelése, az eróziós és deflációs hatások mérséklése (magaspart és pincevédelem).	
A kulturális örökség magas szintű védelme, tudatosítása és bemutatása.	
A Balaton illegális feltöltésének megakadályozása.	
A Balaton törvényt és egyéb jogszabályokat figyelmen kívül hagyó beruházások, építkezések leállítása, az eredeti állapot visszaállítása.	

OFTK-ban szereplő feladatok	Balatoni fejlesztési koncepció stratégiai céljai
Egységes, turisztikai vonzerőként is szolgáló balatoni közösségi közlekedési rendszer megteremtése.	Környezetbarát és a változó igényekre rugalmasan reagálni képes, erőforrás hatékony közlekedési rendszer működtetése a Balaton térségében
Települési együttműködés és egységes elvek mentén zajló fenntartható városfejlesztés a Balaton városgyűrűjében.	A balatoni gazdaság jövedelemtermelő és minőségi, egész éves foglalkoztatási képességének javítása a helyi és kapcsolódó tudásbázisokkal való együttműködés eredményeként az új termékek, szolgáltatások fejlesztése révén
Az ingatlanállomány rehabilitációja, valamint a városiasodott környezet kínálta területeken új funkciókkal való hasznosítása (pl. lakófunkciók, tudásalapú gazdasági tevékenységek, országos közigazgatási, közszolgáltatási funkciók).	
A Balaton-térség háttér településeinek fejlesztése.	Helyben előállított és feldolgozott egészséges élelmiszerek termelésének, feldolgozásának és fogyasztásának az ösztönzése
A Balaton-felvidék aktív tájképvédelme, a természetvédelemre, táji adottságokra épülő gazdálkodási módok kialakítása, fejlesztése.	

3.2.2. Kapcsolat a Partnerségi megállapodással

A fejezet a Magyarország Kormánya és az Európai Unió között a 2021-2027 közötti programozási időszakra megkötésre kerülő Partnerségi Megállapodás elfogadása után kerül feltöltésre.

3.2.3. A célrendszer kapcsolata a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) területrendezési tervvel

A területfejlesztési koncepció összhangban van a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvénnyel. A koncepció több helyen ösztönzi és elősegíti a rendezési tervben korábban megfogalmazottak megvalósítását: pl. vízpart rehabilitáció, táji értéke megőrzése, település arculat minőségi javítása, környezetterhelés mérséklése, fokozottan védett területek, természetileg érzékeny területek megóvása, fenntartható, takarékos területhasználat, települési zöldterületek növelése, partvonal rendezése.

3.2.4. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel

Az alábbi táblázatban szereplő stratégiákhoz való illeszkedés került megvizsgálásra.

Stratégia megnevezése	Stratégia elfogadottsága
Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 https://www.kormany.hu/download/8/19/31000/mtu_kiadvany_EPUB_297x210mm%20-%20preview.pdf	1747/2017. (X.18.) Korm. határozattal a Kormány elfogadta.
Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030	1486/2014. (VIII.28)

Stratégia megnevezése	Stratégia elfogadottsága
https://www.kormany.hu/download/b/84/10000/Nemzeti%20K%C3%B6zleked%C3%A9si%20Infrastrukt%C3%BAra-fejleszt%C3%A9si%20Strat%C3%A9gia.pdf	Korm. határozattal fogadta el a Kormány.
Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020 http://www.kormany.hu/download/8/ff/70000/Nemzeti%20Vid%C3%A9kstrat%C3%A9gia.pdf	A stratégia elfogadása a 1074/2012. (III. 28.) Korm. határozattal.
Nemzeti Víz Stratégia https://www.kormany.hu/download/6/55/01000/Nemzeti%20V%C3%ADzstrat%C3%A9gia.pdf	1110/2017. (III.7) Korm. határozattal a Kormány elfogadta.
Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018 – 2030) https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/6bcb816077f795960249fcc31c699245299be2da/letoltes	23/2018. (X.31) OGY határozattal fogadta el az Országgyűlés.
Nemzeti Tájstratégia (2017-2026) https://www.kormany.hu/download/8/ff/f0000/Nemzeti%20T%C3%A1jstrat%C3%A9gia_2017-2026.pdf	1128/2017. (III.20) Kormányhatározattal a Kormány elfogadta.
Nemzeti Biodiverzitás Stratégia (2015 – 2020) http://www.termeszetvedelem.hu/user/browser/File/Strategia/MK15083_NBS.pdf	28/2015 (VI.17.) OGY határozattal elfogadva
Nemzeti Környezetvédelmi Program https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a15h0027.OGY	27/2015 (VI. 17.) OGY határozattal elfogadva

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 célkitűzése, hogy a Balaton brand a belföldi és nemzetközi piacon is magasan pozícionált prémium márkává válik, és önálló termékként is életképes. A térség fokozatosan képessé válik a világ utazási trendjeihez alkalmazkodva (többszöri, rövidebb időtartamra való utazási kedv) tavasszal, ősszel és télen is minőségi kínálatot nyújtani, ezzel is enyhítve a szezonalitást.

A vendégforgalom térbeli és időbeni koncentrációja csökken, köszönhetően a 4 évszakos családi wellness-hoteleknek az infrastruktúra- (úthálózat, vasút, kerékpárutak, e-kikötők) és attrakciófejlesztésnek, a nem part menti vonzerők fejlesztésének, illetve a belföldi utazóközönséget megszólító marketingüzeneteknek. A kulturális attrakciófejlesztéssel, egyedi hálózatos élményelemek megvalósításával (pl. Festetics termék, világörökségi helyszínek fejlesztése, új látogatóközpontok Badacsonynál illetve a Kis-Balatonnál), bor- és gasztronómiai központtal, azok közös értékesítésével, a szervezett látogatófolyam megvalósításával, új célcsoport, a kulturális motivációjú, magas fajlagos költséssel rendelkező vendégkör figyelmét tudjuk felkelteni.

A diverzifikálódó turisztikai kínálat és a minőségi szolgáltatások új turisztikai termékcsomagok és ezáltal új szezonok kialakítását teszik lehetővé. A helyi rendezvényeken túlmutató nagyrendezvények, fesztiválok és az újragondolt balatoni gasztronómia és borkultúra önálló utazási motivációt jelentenek, emellett mind az aktív turizmus, mind pedig az egészségturizmus területén jelentős kínálattal rendelkezik majd a térség. A jövőben a Balaton fő turisztikai terméke továbbra is a vízparti, családi üdülés, azonban az új termékcsomagok kiajánlása új célcsoportok megszólítását teszi lehetővé, magasabb jövedelemmel és magas fajlagos költséssel rendelkező vendégek elérése és motiválása érdekében. A „Balaton egész éven át” elérhető, tartalmas kapcsolódást kínáló desztinációvá válik.

A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia szerint az ország második legnagyobb vonzási térsége Budapest mellett a Balaton és környezete. Gazdasági, kulturális és főképpen turisztikai jelentősége a nyári időszakra korlátozódik, mindemellett a térség településeinek egymástól való gazdasági függése erős az év egésze során. Kiemelt szerepe van a vízi személyszállításnak a

Balatonon, ahol szolgáltató a Balatoni Hajózási Zrt. A társaság fő tevékenysége a balatoni menetrend szerinti hajózás és közlekedés biztosítása, de kikötő üzemeltetéséért is felelős.

A stratégia szerint a közlekedési szempontú funkcionális térség határai tágabbak, mint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe. A szezonálisan jelentkező forgalomnövekedés mindenképp az ország más térségeitől eltérő közlekedésszervezést igényel. Ugyanakkor az eltérő településszerkezet és a különböző gazdasági- társadalmi fejlődés ellenére hasonló közlekedési problémákkal kell szembenéznük a különböző térségeknek. Egyrészt az úthálózat hiánya és alacsony minősége, másrészt a tömegközlekedési eszközök távolról sem ütemes közlekedési menetrendje, valamint az autóbusz-vasút-hajó menetrendek közötti összehangoltság hiányait említhetjük, mint a térség kardinális közlekedési problémáit.

A stratégiában foglaltak alapján

- A Balaton elérése több irányból is (délről és haránt irányban is) gyorsul vasúton, közúton, ha magántőke bevonható, akkor légi úton is Sármellék fejlesztésével.
- A Balaton turisztikai jelentősége miatt a régió belüli elérhetőség kapcsán a kerékpározás feltételeinek fejlesztése kerül a fókuszba.

A vasúti kapcsolatok gyenge pontja továbbra is az átszállások biztosításának gondjai, továbbá a Balaton keletről való megkerülhetőségének nehézsége. Ezen felül kritikus, hogy nem biztosítható az egyéni közlekedéssel szemben versenyképes eljutási idő.

A hálózat szűk keresztmetszetei és hiányai a régió szempontjából:

- Szabadbattyán–Tapolca vonalszakasz egyvágányú, dieselüzemű, melynek villamosítása folyamatban van.

A Balaton kiemelt térség koncepciója a fentiekkel összhangban kiemelten kezeli a vasúti, vízi és kerékpáros közlekedés fejlesztését, különös tekintettel a környezetbarát közlekedési módokra és a közösségi közlekedés megújítására.

A Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020 alapján a magyar vidékpolitika fontos célkitűzése, hogy kiegyensúlyozott város-vidék kapcsolatrendszer kiépítésével újra megteremtse a falvak gazdasági létalapját. Város és vidéke egymásrataltságának tudatosítása, harmonikus egyenlőségen, kölcsönösségen alapuló kapcsolatának helyreállítása. Ennek kapcsán például a Balaton térséget is érintő horgászati tevékenység pozitív járulékos hasznosulása a város-vidék kapcsolatok erősítése, ugyanis a horgásztársadalom jelentős része városlakó, akik a kellemes vízparti, vidéki környezetben találják meg maguk, illetve családjuk számára a tartalmas kikapcsolódás lehetőségét. A halgazdálkodás támogatása egy hosszú távú stratégia alapján valósul meg, döntő többségében a kis és középvállalkozások részesülnek belőle. A korábbi időszakban a balatoni halgazdálkodást – a társaság 100%-os állami tulajdonlása miatt az EU finanszírozású program hátrányosan érintette. Ezt a problémát a koncepcióval összhangban a jövőben ki kell küszöbölni. A program finanszírozási háttérét az Európai Halászati Alap biztosítja a Magyar Halászati Operatív Program keretében.

A helyi termelés, feldolgozás és értékesítés, a helyi termékek szervezett bejuttatása a kiskereskedelem rendszerébe helyi és nemzetgazdasági szinten is számottevő piaci szegmenst jelenthet. Mégis, jól menedzselt, védjeggyel ellátott helyi termékek csak elvétve találhatók. A helyi feldolgozás és helyi értékesítés a legtöbb térségben helyi piacok hiányában ugyancsak nem megoldott. Az áru többszörös közvetítői láncolatán és nagy szállítási távolsággal, ily módon meglehetősen drágán jut el a fogyasztókhoz. A helyi termelők, ha termékeiket nem tudják értékesíteni, tönkremennek, fölhagynak a termeléssel. A saját termelésű élelmiszerek aránya az élelmiszerfogyasztásban átlagosan 10%, a főváros esetében 1%, míg a községek esetében 19%. A következő években kiemelt figyelmet kell fordítani, hogy a saját termelésű élelmiszerek aránya növekedjék. A fentiekben megfogalmazott szempontok és célok hangsúlyosan jelennek meg a koncepcióban.

A magyar nemzet gazdag népi kézművessége, népművészete mély, ezeréves gyökerekre nyúlik vissza. Nemzeti, kulturális identitásunk része, nemzeti önkifejeződésünk eszköze. Mára a kézművesség jelentősen visszaszorult, egy része már hagyományörző jelleggel, alapvetően esztétikai, kulturális örökség értéke miatt működik, mindennapi használati tárgyat már nem állít elő. A kézműves tevékenységeknek azonban számos olyan területe van, amelyek korszerű formában megújíthatók. Arra kell törekedni, hogy a hagyományos mesterségek fennmaradását, a mesterség, szakmai tudás továbbadását biztosítsuk, az ehhez szükséges szakképzési, oktatási háttér rendelkezésre álljon.

A **Nemzeti Víz Stratégia** kimondja, hogy a Balaton sekélyssége miatt bármilyen környezeti változásra igen érzékeny. Azonban az elkövetkező években, évtizedekben a vízparti turizmus megerősödése várható, ami természetszerűleg a környezeti zavarás mértékét is növelheti. A stratégia alapvetésként kezeli a Balaton megemelt vízszintjéhez köthető fejlesztések szükségességét, ami jelen koncepcióban is kiemelt tématerület. Alapvető fontosságú a dokumentum szerint a tavi vízállás-növekedés hatásainak vizsgálata, ideértve a környezeti hatásvizsgálatok - kiemelten a vízminőségi és iszapvándorlásra vonatkozó vizsgálatok – teljes körű elvégzését, valamint a társadalmi egyeztetését. Ehhez szükséges a Balaton mederben történő többlet tározás, esetlegesen szükségeltározás lehetőségeinek vizsgálata, az árvízi biztonság egyidejű növelése a biztonságos part- és partközeli területhasználat érdekében, kapcsolódva a teljes Sió-csatorna vízlevezető rendszerének felújításához és bővítéséhez.

A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia megállapítja, hogy 2100-ig a száraz, aszályos időszak kitolódása az egész országot jellemezni fogja, azonban a legcsekélyebb kockázati szint a Balaton térségében azonosítható. A nyári szárazság ideje vélhetően jelentősen ki fog tolódni ekkorra, azonban valamivel kisebb mértékben, mint az ország többi részén. Az erdőterületek sérülékenysége viszont a Balatonnál kifejezetten magas. Az alacsony mértékű termőhelyi alkalmazkodóképességet mutató erdőterületek túlnyomó részének esetében a klimatikus kitettség a legkedvezőtlenebb, azaz az erdő a klímaváltozás hatására a legkedvezőtlenebb erdészeti klímátípusba fog kerülni az előrejelzések szerint. E magas sérülékenységgű területeken kulcsfontosságú az erdőgazdálkodás klímaváltozáshoz való alkalmazkodását segítő intézkedések meghozatala. A stratégia kimondja, hogy javasolt az éghajlatváltozás hatásai által kiemelten veszélyeztetett turisztikai desztinációkban (pl. Balaton, Tisza-tó) adaptációs stratégia kidolgozása. Ezt a feladatot kívánja betölteni a térség klímastratégiája.

A Nemzeti Tájstratégia (2017-2026) a Balaton térsége kapcsán jelzi, hogy Magyarország tíz legerősebben felszabdalt kistáji közé sorolható a Somogyi parti sík, a Balatoni-riviéra és a Keszthelyi-riviéra is. A balatoni táj rekreációs funkcióval rendelkezik, főként a külföldi turisták földrajzi koncentrációja jellemzi a térséget, ezzel szemben általánosságban a magyarországi belföldi turizmusra kevésbé jellemző a területi koncentráció. A tájstratégia átfogó céljaként meghatározott „táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat” összhangban van a kiemelt térségi koncepció környezeti fenntarthatósági fókuszával, valamint az „Egészséges környezet, tiszta Balaton” stratégiai céllal is. A tájstratégiában megfogalmazott horizontális elvek közül az „Éghajlatváltozás hatásának mérséklése, alkalmazkodás”, valamint a „Bölcs és takarékos területhasználat” szintén összhangban vannak a koncepcióban megfogalmazott fejlesztési elvekkel, jövőképpel és átfogó célokkal.

A Nemzeti Biodiverzitás Stratégia a biodiverzitás hanyatlásának megállítását szorgalmazó jövőképhez a kiemelt térségi koncepció mind a fejlesztési elvek, mind a jövőkép, mind pedig az átfogó célok tekintetében illeszkedik. A dokumentumban rögzített II. „A táji diverzitás, a zöld infrastruktúra és az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartása és helyreállítása” és IV. „Fenntartható erdő- és vadgazdálkodás, valamint a vízi erőforrások védelme és fenntartható használata” stratégiai területhez szintén szorosan illeszkednek a koncepció környezetvédelmi és klímaadaptációs célkitűzései, valamint az „Egészséges környezet, tiszta Balaton” stratégiai cél is.

A Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020 a Balaton Kiemelt Térség számára kulcsfontosságú területeken fogalmaz meg szükségleteket és javaslatokat. A felszíni és felszín alatti vizek védelme, a természet és tájvédelem, a nemzetközi egyezmények hatálya alá eső területek védelme, a

biodiverzitás megőrzése, zajterhelés csökkentése a térségi koncepcióban is hangsúlyosan megjelennek. A Program átfogó célkitűzése a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítása. Stratégiai céljai között megtalálható a természeti erőforrások és értékek védelme, fenntartható használata, a gazdaság zöldítése és az erőforrás-takarékosság, az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása. Ezek a célok összhangban vannak a kiemelt térségi koncepció jövőképével, mely a természetesség és a magas életminőség mintarégiójaként határozza meg a Balaton térségét.

Megyei fejlesztési koncepciókhoz való illeszkedés

A megyei koncepciók részben a korábbi balatoni fejlesztési koncepciót vették alapul a Balaton térségére vonatkozó fejlesztési célok megfogalmazásához, de a későbbi programozási folyamatokban számos új javaslatot is megfogalmaztak, illetve hangsúlyoztak. Mivel jelen koncepció fő céljaiban épít a korábbi koncepcióra, ezért koncepcionális szintű eltérés nincs jelen dokumentum és a megyei koncepciók között. A következő tervezési szakaszokban fontos, hogy a megyei fejlesztési programok kapcsán a térségre megfogalmazott javaslatokat figyelembe vegyék, illetve megvitassák a Balaton térség fejlesztése szempontjából.

4. A területfelhasználás alapelvei

A koncepció alapján az alábbi területfelhasználati elveket kell érvényesíteni a Balaton térségében tervezett fejlesztések során

- a barnamezős fejlesztéseket a zöldmezős beruházásokkal szemben előnyben részesítő területfelhasználát;
- a közkinccet képező táji, természeti és kulturális értékek megőrzése mellett ezen értékek és a közszolgáltatások - terhelhetőségen belüli - értékmegőrző elérhetősége, hozzáférhetősége, akadálymentesítése;
- a fejlesztések hely kiválasztása, a területi közigazgatás és a közszolgáltatások szervezése szolgálja a fenntarthatóságot, az értékmegőrzést és a biztonságot;
- Települési zöldterületek növelése, erdők védelme, vízparti terület intenzitásának csökkentése, mezőgazdasági területek szőlő, gyümölcs területek kiemelt kezelése, parti vízártékonkénti közösségi használatának bővítése
- az utazásra fordított idő csökkentése, az utazás biztonságos és fenntartható módjának, valamint akadálymentesítésének biztosítása;
- a helyi környezettudatosság, a táji értékek iránti felelősség, a helyi adottságokhoz igazodó térségi gazdaság és társadalom kialakításának szolgálata;
- a közlekedés és az áruszállítás környezeti, műszaki, közbiztonsági károkozásának és kockázatának csökkentése;
- a fejlesztéseknek a meglévő területekhez kapcsolása, a települések közti területek lehetőség szerinti természet közeli állapotban tartása, illetve fenntartható mezőgazdasági hatása;
- a fejlesztéseknek hozzá kell járulnia a Balaton ökológiai rendszerének fenntartható megőrzéséhez;
- a fejlesztések tervezése és végrehajtása során törekedni kell a különböző érdekcsoportok közötti konfliktusok minimalizálására;
- a fejlesztési beavatkozások során indokolt a térségi koordinációs szempontok érvényesítése.

5. A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere

5.1. Pénzügyi eszközök azonosítása

A 2021-2027 közötti időszak Operatív Program és költségvetési struktúra elfogadása után kerül feltöltésre.

5.2. Felelősség és intézményrendszer

Törvényi felhatalmazás

A Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) felállításáról az 1996. évi XXI. törvény rendelkezik, melynek tárgya a területfejlesztés és a területrendezés.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a Balaton Fejlesztési Tanács látja el a területfejlesztési koncepció és program kidolgozását, a területrendezési terv készítésében való közreműködést és más közös területfejlesztési feladatokat. Ennek keretében a Tanács

- vizsgálja és értékeli a kiemelt térség társadalmi és gazdasági helyzetét, környezeti állapotát, adottságait, a vizsgálatok során felhasznált információkat és a vizsgálatok eredményeit a területi információs rendszer rendelkezésére bocsátja,
- az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban kidolgozza és a Kormánynak elfogadásra benyújtja a kiemelt térség területfejlesztési koncepcióját, illetve - a kiemelt térség területrendezési tervének figyelembevételével - a kiemelt térség területfejlesztési programját,
- előzetesen véleményezi az országos, valamint a kiemelt térséget érintő ágazati fejlesztési koncepciókat és programokat,
- figyelemmel kíséri az operatív programok kiemelt térségben jelentkező feladatainak végrehajtását, külön döntés alapján közreműködik azok végrehajtásában.

A Balaton Fejlesztési Tanács tagjai

- a tanács illetékességi területén működő megyei közgyűlések elnökei,
- az érintett megyei közgyűlés egy-egy képviselője, továbbá
- a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter képviselője, valamint
- az ágazati operatív programok végrehajtásáért felelős miniszterek egy-egy képviselője.

A térségi fejlesztési tanács ülésein állandó meghívottként részt vesz a területi gazdasági kamarák, kamaránként egy-egy képviselője, a kormányhivatalok vezetői, az érintett állami főépítészek, valamint mindazon gazdasági, civil és egyéb szervezetek képviselői, amelyeket a térségi fejlesztési tanács döntése közvetlenül érint, vagy akit az ülésen való részvételre felkérnek.

A térségi fejlesztési tanács működésének törvényességi felügyeletét a térségi fejlesztési tanács székhelye szerint illetékes kormányhivatal látja el.

A térségi fejlesztési tanács működéséhez, illetve a Balaton térségére vonatkozó hazai fejlesztéspolitikai célok elősegítését szolgáló szakmai projektek, programok előkészítésének, végrehajtásának támogatásához szükséges pénzügyi fedezetet a költségvetési hozzájárulás, a pályázatokon elnyert források, valamint a térségi fejlesztési tanácsban szavazati joggal rendelkező szervezetek befizetései biztosítják. A Balaton Fejlesztési Tanács dönt a hatáskörébe utalt pénzeszközök felhasználásáról, és megállapodást köthet az érintett tárcákkal az egyes fejlesztési programok finanszírozásáról. A térségi fejlesztési tanács megállapodhat a megyei közgyűlésekkel és

más, a térségi fejlesztési programokban közreműködőkkel a programok és fejlesztések finanszírozásáról.

A BFT munkaszervezeti feladatait a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft. (továbbiakban Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft.) látja el.

Finanszírozási háttér és feltételek

Az integrált területi logikával bíró fejlesztési programok decentralizált területi felelőseivel, így a Balaton Fejlesztési Tanáccsal, minden operatív program irányító hatósága együttműködik.

A Balaton Fejlesztési Tanács felelős a Balaton kiemelt térség stratégia és operatív fejlesztési programjának elkészítéséért, ami alapján a kormány határozatot hozhat a kiemelt térség beruházási programjairól. A kormány határozatához további egyeztetések szükségesek a finanszírozást biztosító, elsősorban ágazati operatív programok irányító hatóságaival. E téren fontos kiemelni, hogy a Balaton Fejlesztési Tanács tagja mindazon minisztériumok egy-egy képviselője, amelyek ágazati operatív programot hajtanak végre. Ez alapján a Balaton Fejlesztési Tanács döntéseibe és az általa elfogadott program tartalmába az érintett minisztériumoknak közvetlen beleszólása van.

A Balaton térség operatív programja tartalmazhat olyan kiemelt térségi intézkedéseket, amelyek megvalósításáért a Balaton Fejlesztési Tanács a felelős, illetve olyanokat is, melyek a Balaton térség földrajzi területén valósulnak meg más szervezetek felelősségében (pl. állami szervezetek, vállalkozások, civil szervezetek, települési önkormányzatok).

A fejlesztések végrehajtása során kiemelt szerepe van a térségi koordinációnak és érdekegyeztetésnek. A koordináció területén a Tanács, megfelelő hatáskörök és felhatalmazások esetén eredményes tevékenységet képes kifejteni, együttműködve a térségi szervezetekkel, ezzel elősegítve a kiemelt üdülőkörzet érdekonfliktusoktól mentes, harmonikus fejlődését.

A központi költségvetés által finanszírozott programok, így a kiemelt térségi beruházások megvalósítását területileg decentralizált közreműködő szervezetek segíthetik, mely feladatot a BFT munkaszervezete a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. megfelelően el tud látni több éves pályázat-menedzsment tapasztalata és stabilan foglalkoztatott, tapasztalt munkatársai révén.

A kiemelt térségi beruházások kapcsán a BFT felelőssége, hogy előterjessze a Balaton térség operatív programját, illetve a program alapján megszülető kormányhatározat alapján támogatandó térségi beruházásokat az Irányító Hatóság felé. A Tanács a hatáskörébe utalt fejlesztési forrásokat a kiemelt térségi operatív programban szereplő prioritásokhoz besorolt beavatkozási területeken helyezi ki. A kiemelt térségi beruházások megvalósítását nyomon követi a BFT, az irányító hatóságok által nyújtott támogatási információk alapján, emellett saját hatáskörébe utalt decentralizált források kihelyezéséről is rendszeres jelentést készít.

Balatoni Integrált Területi Beruházás sajátosságai

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi funkcionalitásából fakadóan speciális fejlesztési szükségletekkel bír. Az egyedi területi beavatkozások igénye, figyelembe véve a jelenlegi ágazati és területi forrásszerkezetet szükségessé teszi, hogy a kiemelt üdülőkörzet fejlesztése integrált területi beruházási eszköz keretében valósuljon meg. Az Integrált Területi Beruházás elősegíti az integrált intézkedések hatékony megvalósítását, rugalmasságot nyújt az egyszerűsített finanszírozás által. Fontos, hogy az intézkedések a fenntarthatóság érdekében a valós helyi fejlesztési szükségletekre épüljenek és megvalósuljon a széleskörű elfogadottság, beágyazottság nemcsak a területi kormányzati szintek és ágazatok között, de a helyi szereplők között is. A balatoni térség fejlesztési igényei alapján lehetőség szerint a 2021-2027 közötti operatív programok forrásait célszerű bevonni egy tervezett integrált területi beruházási eszközbe. A balatoni térség egységes fejlődését segítő

környezetvédelmi és közlekedésfejlesztési projekteket ki kell jelölni az ágazati programokban, annak érdekében, hogy támogassák az integrált területi beavatkozás hatékonyabb megvalósulását. Integrált területi beruházási eszköz alkalmazása esetén a végrehajtás bizonyos fokú decentralizálása indokolt.

A Balaton Fejlesztési Tanács alkalmas az uniós alapokból származó decentralizált források kezelésére. Azonban fontos, hogy a kezelt források mértéke a szervezetrendszer kapacitásaihoz méretezett és a hazai fejlesztéspolitikai rendszerbe illeszkedő legyen. Tekintettel arra, hogy az integrált területi beruházás fent körvonalazott modellje Magyarországon újszerű, inkább kisebb összegű szoft elemeket is tartalmazó, térségspecifikus, területi koordinációt igénylő fejlesztésekre szánt források decentralizált kihelyezése célszerű a következő időszakban.

A nagyobb volumenű infrastruktúra fejlesztéseket az állam jó hatásfokkal és megfelelő apparátussal hatékonyan hajtja végre a térségben, az ilyen fejlesztések tekintetében a Tanács koordinációs szerepe indokolt.

A fejlesztési program végrehajtása a régióban sokszereplős feladat, a nagy környezetvédelmi és közlekedési projektek megvalósítását egyeztetni kell az ágazatokkal és az érintett régiókkal, míg például a gazdaságfejlesztési és turisztikai programok részletes kialakítását meg kell vitatni a helyi szereplőkkel és alacsonyabb szintű térségi – pl. gazdaságfejlesztés esetén a városközponti fejlesztési koordinációban célszerű tervezni. Így a program tervezés és megvalósítás során a partnerség elvén túl a szubszidiaritásnak is érvényesülnie kell.

Mindezek mellett az uniós források várható tematikus fókusza miatt a hazai költségvetési források decentralizált logikájú, a BFT által elfogadott fejlesztési programhoz tematikusan illeszkedő, a térségi igényekre reagáló dedikált kihelyezése az üdülőkörzet harmonikus fejlődését, versenyképességét nagyban segítheti.

6. A tervezési folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása

A területfejlesztési koncepció és a területfejlesztési program követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009.(X.6.) Kormányrendelet (a továbbiakban 218/2009 Korm. rendelet) 13.§(1) bekezdése alapján a Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepció és Program kidolgozásának része az állampolgárok, az érdekképviselők, a társadalmi szervezetek és a vállalkozások tervezésbe való bevonását részletező partnerségi terv.

A13. § (2) alapján a partnerségi tervben meg kell határozni:

- a bevonandó célcsoportot,
- a bevonás eszközeit és részvételi formáit,
- a bevonás céljait.

A 17. §(2) alapján a területfejlesztési koncepció egyeztetése során tett véleményeket, társadalmi észrevételeket és a tervezői válaszokat az egyes munkafázisok dokumentációjához kell csatolni.

A 18. §(1) és (5) alapján a területfejlesztési koncepciók véleményezésére jogosultak körét a rendelet 10. számú melléklete 1; 2;6; 7;8; 10;13.pontjai tartalmazzák.

A bevonás céljai:

A partnerségi terv alapján történő bevonás céljai: az állampolgárok, az érintett területen működő érdekképviselők, a térség területfejlesztési szereplői, és a véleményezésre jogosult szervek:

- térséget érintő elképzeléseinek áttekintése,
- helyzetértékelés és a jelenlegi kihívások bemutatása,
- tervezésbe való bevonása.

A bevonandó célcsoportok:

- az állampolgárok,
- az érdekképviselők,
- a gazdasági, üzleti és vállalkozó szektor szereplői,
- az önkormányzatok,
- a térség társadalmi szervezetei (pl. Leader egyesületek),
- a jogszabályban megnevezett véleményezésre jogosultak.

A felülvizsgálat folyamata egy a 218/2009. Kormányrendelet 10. sz. mellékletébe foglalt partneri kör bevonásával lefolytatott véleményezési, javaslattevési fázissal indult 2018-ban.

Véleményezett dokumentumok:

- A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Hosszú Távú Területfejlesztési Konceptiója 2014-2020; Helyzelelemzés
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja - Konceptió
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja – Stratégiai Program
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja – Operatív Program
-

A véleményezési, javaslattevési lehetőség során az alábbi szervezetek fogalmaztak meg véleményt a fejlesztési dokumentumokkal kapcsolatban:

- **Minisztériumok:** Pénzügyminisztérium, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Belügyminisztérium, Agrárminisztérium, Innovációs és Technológiai Minisztérium, Honvédelmi Minisztérium
- **Területi közigazgatás szereplői:** Veszprém Megyei Közgyűlés, Zala Megyei Közgyűlés, Veszprém Megyei Kormányhivatal
- **Önkormányzati szövetségek:** Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége, Balatoni Szövetség
- Kaposvár Megyei Jogú Város
- Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
- Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja valamint
- Pannon Egyetem
- Herman Ottó Intézet
- Központi Statisztikai Hivatal
- Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal
- Országos Környezetvédelmi Tanács
- Országos Atomenergia Hivatal

Emellett a kiemelt térség fejlesztési dokumentumaira vonatkozóan részletes véleményezést kértünk két piaci szereplőtől, a HÉTFA Kutatóintézet Kft.-től, valamint a Vitál Pro Kft.-től. A felmerült észrevételeket a Tanács 2018. december 4-én megtárgyalta és elfogadta.

2019. évben a helyzetelemzés átdolgozása mellett lezajlott egy projektgyűjtési folyamat, mely a térségi szereplők fejlesztési igényeinek feltárását célozta. Szakértői háttéranyagok is készültek a fejlesztési program megalapozására az ingatlanpiac, a kulturális fejlesztések, a közbiztonság, a gazdasági erő és a térségi konfliktuskezelés témakörében. Szintén a szakmai egyeztetések körébe sorolható, hogy 2019 augusztus-szeptemberében két szakértői workshop került megtartásra. A háttértelepülések helyzetének feltárására és a térségi fejlesztési dokumentumok tartalmának pontosítása érdekében 2020. február 5-én vidékfejlesztési szakértői fórum került megrendezésre Holládön.

A szakmai megalapozó munkák eredményeképpen kialakult módosított fejlesztési koncepciót a Balaton Fejlesztési Tanács 2020. február 21-i ülésén megtárgyalta, elfogadta és társadalmi egyeztetésre bocsátotta. A dokumentum társadalmi egyeztetése a 218/2009. Kormányrendelet útmutatása szerint zajlott le. Jelen dokumentum a társadalmi egyeztetés eredményeit integráló változat. A társadalmi vélemények megfogalmazására 2020. március 19 - április 24 között volt lehetőség.

A véleményezési, javaslattevési lehetőség során az alábbi szervezetek fogalmaztak meg véleményt a kiemelt térségi fejlesztési koncepcióval kapcsolatban:

- **Minisztériumok:** Miniszterelnökség, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Agrárminisztérium, Külügyminisztérium Honvédelmi Minisztérium
- **Területi közigazgatás szereplői:** Veszprém Megyei Közgyűlés, Zala Megyei Közgyűlés, Somogy Megyei Kormányhivatal, Zala Megyei Kormányhivatal
- **Önkormányzati szövetségek:** Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége
- **Települési önkormányzatok:** Keszthely Város Önkormányzata, Zalakomár, Balatonmagyaród, Dióskál, Egeraracs, Zalaszentmárton képviselőtestületei, Balatonvilágos Község Önkormányzata.
- Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft.
- Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Nemzeti Köszolgálati Egyetem
- Kaposvári Egyetem
- Herman Ottó Intézet
- Központi Statisztikai Hivatal
- Országos Atomenergia Hivatal
- Siófoki Szakképzési Centrum
- Város-Teampannon Kft.
- Nők a Balatonért Egyesület
- Összefogás a Balatonért Egyesület
- Admiral Garden Társasház
- Magánszemélyek: Nezei Csilla, Divinyi Péter, Pálffy László, Pintér Tünde

A társadalmi egyeztetés során beérkező vélemények, javaslatok a dokumentumba beépítésre kerültek a Tanács jóváhagyásával. A hosszútávú fejlesztési koncepció társadalmi egyeztetésen átesett, majd a Tanács által elfogadott változata a kiemelt térség Stratégiai és Operatív Programjának koncepcionális alapját képezi.

Kivonat az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozata mellékletéből

a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról

„4. Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése

Beavatkozási területek:

- a Balaton és térsége programalapú fejlesztése, egységes keretben történő kezelése.

3.1.6 Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése

3.1.6.1 A Balaton-térség fejlesztése

A Balaton-térség hazánk egyik legkarakteresebb, nagy kiterjedésű tájegysége, melyökológiai egységet is alkot, ahol a társadalmi és gazdasági folyamatok egyedülállóan nagymértékben a környezeti tényezőktől függenek. A térséget a kiemelkedő természeti, kultúrtörténeti és táji értékei, valamint az ezekre épülő idegenforgalma és tájgazdálkodása az ország legmarkánsabb, önálló fejlesztési célokra igényt tartótérségévé teszik, így a területfejlesztés is egyik legfontosabb feladatának tekinti a térségkörnyezeti és társadalmi szempontból is fenntartható fejlesztésének, az értékek megőrzésének biztosítását. A térség olyan természeti és gazdasági egységet képez, melynek kezelése nem bontható meg. Turisztikai, mezőgazdasági bevételei révén a nemzetgazdaság jelentős tényezője. Bár nem önálló tervezési-statisztikai területi egység, az egységes tervezés és támogatáspolitikai igénye és szüksége itt a legerősebb az országban. A mindenkorinak a még meglevő táji, kulturális és természeti adottságokat tiszteletben tartva szabad csak megvalósulnia. A Balaton-térségfejlesztésének alapvető célja, hogy a környezet, a táj értékeinek megőrzésével és fejlesztésével, a turisztikai kínálat diverzifikálásával a térség adottságainak szélesebb körű hasznosításával, valamint az érintett számos szereplő partnerségét biztosító stabil intézményrendszer megteremtésével egy fenntartható módon versenyképes Balaton térség jöjjön létre.

Különleges agglomerálódó várostérséget alkotnak a Balaton körüli települések. Az itteni települési- és üdülőtérületek további, káros összenövésének már szigorú területrendezési szabályozás is próbál gátat vetni, de a fejlesztéspolitikának sem szabad a Balaton menti beépítések fokozására ösztönözni a helyi szereplőket és a befektetőket. Az összenövés nem csak környezeti szempontból rendkívül káros, de a térség fő erőforrását képező turisztikai vonzerőt is felemésztheti. A Balaton-parti városhalmaz ugyanakkor rendkívül hasonló gazdasági, társadalmi és környezeti eredetű településfejlesztési, településszerkezeti problémákkal és lehetőségekkel rendelkezik, ezért egységes kezelése és a települések fejlesztési együttműködése elengedhetetlen.

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A fenntartható és versenyképes turizmus megteremtése, a térség változatos vonzerőire épített új és komplex turisztikai termékek kialakítása, magas színvonalú szolgáltatások biztosítása.
- A szezon meghosszabbítása egész éves kínálati programcsomagok megteremtésével, ennek érdekében térségi turisztikai hálózatok, tematikus utak kialakítása, megerősítése.
- Egységes térségi turisztikai menedzsment mellett a turisztikai kínálat területileg differenciált tervezésével a vendégforgalom területi szétterítése, a háttérterületek adottságain (borvidék, nemzeti park, hegyek, erdők, aprófalvak, történelmi emlékek, népi hagyományok

gasztronómia stb.) alapuló alternatív turisztikai termékek kínálatának kifejlesztése és „értékesítése” a parttól távolabbi településeken.

- A Balaton, a vizes élőhelyek és egyéb természeti területek ökológiai és kémiai állapotának megóvása és további javítása, a vízszint ingadozásból fakadó problémák mérséklése, a Balaton-part terhelésének korlátozása, a nádasok védelme, a térség élő és élettelen természeti értékeinek megőrzése.
- A térség további beépítésének megakadályozása, tájrehabilitáció, a tájsebek kezelése, az eróziós és deflációs hatások mérséklése (magaspart és pincevédelem).
- Az ingatlanállomány rehabilitációja, valamint a városiasodott környezet kínálta területeken új funkciókkal való hasznosítása (pl. lakófunkciók, tudásalapú gazdasági tevékenységek, országos közigazgatási, közszolgáltatási funkciók).
- A Balaton-felvidék aktív tájképvédelme, a természetvédelemre, táji adottságokra épülő gazdálkodási módok kialakítása, fejlesztése.
- A kulturális örökség magas szintű védelme, tudatosítása és bemutatása.
- Egységes, turisztikai vonzerőként is szolgáló balatoni közösségi közlekedési rendszer megteremtése.
- Települési együttműködés és egységes elvek mentén zajló fenntartható városfejlesztés a Balaton városgyűrűjében.
- A Balaton illegális feltöltésének megakadályozása.
- A Balaton törvényt és egyéb jogszabályokat figyelmen kívül hagyó beruházások, építkezések leállítása, az eredeti állapot visszaállítása.
- Balaton-térség háttér településeinek fejlesztése.